

محمّد

انتخاب آگاهانه، مجلس کار آمد

معاونت سیاسی نمایندگی ولی فقیه در سپاه

طراح و ویراستار : مصطفی جهانگیری

چاپ اول - آذر ۱۳۹۸

لیتوگرافی، چاپ و صحافی : مرکز چاپ سپاه

شمارگان : ۵۰۰۰ جلد

فهرست

- ۱.....پیشگفتار
- ۳.....مقدمه
- ۵.....اهمیت انتخابات در جمهوری اسلامی ایران
- ۷.....اهمیت انتخابات مجلس شورای اسلامی
- ۱۱.....جایگاه مجلس شورای اسلامی در کلام امام و رهبری
- ۱۴.....مهم‌ترین وظایف و کارکردهای مجلس
- نقش شورای نگهبان در پاسداشت جایگاه مجلس و محدودیت‌های
۲۱.....ایفای این نقش
- ۲۷.....راهبردهای عمومی مقام معظم رهبری در انتخابات
- ۳۳.....شاخص‌های مجلس و نمایندگان در ترانز انقلاب
- ۳۹.....شاخص‌ها و ویژگی‌های نمایندگان مجلس شورای اسلامی
- ۴۲.....نقش شهروندان در شکل‌گیری مجلس شایسته و کارآمد
- ۴۶.....چگونگی دستیابی به نامزد اصلح
- ۵۱.....آسیب‌های انتخابات
- ۵۶.....پیامدهای عدم دقت در انتخاب اصلح
- انتظار از خانواده بزرگ نیروهای مسلح برای ایفای نقش قانونی، ضابطه‌مند و
فعال در انتخابات.....
۵۹.....

پیشگفتار |

انتخابات مظهر مردم‌سالاری دینی و عاملی بسیار مهم و تعیین‌کننده در انسجام‌بخشی ملی، قوام‌بخشی، استمرار نظام ولایی و پیشرفت کشور در جمهوری اسلامی به شمار می‌رود. طبق قانون اساسی در جمهوری اسلامی، کشور با اتکا به آرای عمومی از طریق انتخابات اداره می‌شود. در اسفند ماه سال جاری انتخابات یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی برگزار خواهد شد. در باب اهمیت انتخابات پیش رو، همین بس که حضرت امام خمینی (قدس الله نفسه الزکیه) در مورد جایگاه مجلس، آن را در رأس امور دانسته و می‌فرماید: «اگر مجلس یک مجلس اسلامی که با انتخابات صحیح انجام بگیرد و اشخاصی که انتخاب می‌شوند واقعاً منتخب ملت باشند، تمام کارهای کشور به دست مجلسی‌ها اصلاح می‌شود...» به طور قطع می‌توان گفت اگر کشور با مشکلاتی مواجه است، یکی از دلایل آن ضعف و ناکارآمدی مجلس‌های گذشته، متناسب نبودن مجلس با نیازهای انقلاب، نظام، مردم و کشور بوده است. اکنون و در اولین انتخابات گام دوم انقلاب اسلامی، با توجه به شرایط داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی، شکل‌گیری یک مجلس تراز انقلاب اسلامی، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در انتخابات رویکردهایی

برگرفته از رسالت، وظایف و مأموریت‌های خود دارد. سپاه در هیچ انتخاباتی رویکرد حزبی و جناحی نداشته، ورود مصداقی به انتخابات را در شأن خود نمی‌داند؛ اما تبیین، روشننگری و بصیرت‌افزایی در هر انتخاباتی را مهم‌ترین وظیفه خود می‌داند و آن را در دستور کار خود قرار می‌دهد.

شکل‌گیری مجلس تراز انقلاب اسلامی در فضایی امن با مشارکت حداکثری مردم، از اهداف اساسی سپاه پاسداران در انتخابات اسفند ماه سال جاری است. به طور قطع تحقق این اهداف با انتخاباتی آگاهانه از سوی آحاد مردم ممکن خواهد بود؛ بر این اساس معاونت سیاسی نمایندگی ولی فقیه در سپاه تلاش می‌کند بدون هر نوع جانبداری مصداقی و بر اساس دکترین رفتار سیاسی سپاه، با استفاده از تمامی ظرفیت‌ها، تبیین، روشننگری و بصیرت‌افزایی نسبت به موضوع انتخابات را در خانواده بزرگ سپاه و بسیج به صورت شایسته و بایسته انجام دهد. متن حاضر که دفتر عقیدتی-سیاسی فرماندهی معظم کل قوا تهیه کرده است، سرفصل‌ها و محتوای مناسبی برای هادیان سیاسی سپاه و امر مهم تبیین و روشننگری در موضوع انتخابات دارد؛ بر این اساس معاونت سیاسی نمایندگی ولی فقیه در سپاه ضمن تشکر از «حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین حاج‌آقای سعیدی» ریاست محترم آن دفتر، این متن را با عنوان «انتخابات آگاهانه، مجلس کارآمد» برای هادیان سیاسی سپاه و بسیج منتشر می‌کند. امید است همه مسئولان، مربیان و به ویژه هادیان سیاسی با بهره‌گیری لازم از این متن و دیگر محتواهای تولیدی معاونت سیاسی بتوانند در شکل‌گیری مجلس تراز انقلاب اسلامی نقش فعال و مؤثری داشته باشند.

معاون سیاسی نمایندگی ولی فقیه در سپاه
سرتیپ دوم پاسدار دکتر یدالله جوانی

مقدمه

نگرش مردم نسبت به عملکرد مجلس شورای اسلامی این گونه است که در ارزیابی نارسایی‌ها و ناکارآمدی‌ها، اغلب به اموری خارج از قلمرو خود و خودکردگی‌ها متوسل می‌شوند و بیشتر عوامل خارج از خود همچون دولت یا رئیس مجلس، هیئت رئیسه یا ترکیب نمایندگان و عوامل دیگر را مورد توجه قرار می‌دهند، اما کمتر به نقش خود در نحوه ورود به فرایند انتخابات و معیارهای مورد نظر و سازوکار دستیابی به نامزد صالح یا اصلاح می‌پردازند، ضعف خود در مراحل و فرآیندها را مورد توجه قرار نداده و هیچ‌گاه خود را بازخواست و مورد مؤاخذه قرار نمی‌دهند.

واقعیت این است که مجلس محصول رأی و عملکرد مردم بوده و پیامدهای عملکردی نمایندگان هم تا حد زیادی متوجه موکلان و رأی‌دهندگان است. اگرچه شورای نگهبان مسئولیت تأیید صلاحیت نامزدهای نمایندگی مجلس را دارد، اما هیچ‌گاه از مسئولیت شهروندان و رأی‌دهندگان در جهت بررسی، تحقیق، مشورت و انتخاب بهترین یا شایسته‌ترین، پاک‌ترین و ولایتمدارترین افراد در بین نامزدها کاسته نمی‌شود؛ چرا که اولاً تأیید صلاحیت شورای نگهبان به موارد مذکور در قانون محدود است، ثانیاً محدودیت زمانی برای اعلام نظر وجود دارد، ثالثاً در این فرایند صلاحیت‌ها را در نظر می‌گیرند نه شایستگی‌ها را و رابعاً شورای نگهبان باید در چارچوبی نظر دهد که بتواند پاسخگو باشد؛ در حالی که شهروندان و رأی‌دهندگان هیچ‌یک از این محدودیت‌ها را ندارند. می‌توان ادعا کرد مهم‌ترین چالش‌ها و ضعف‌هایی که منشأ بسیاری از نارسایی‌ها و ناکارآمدی‌ها در عرصه قوای مقننه و مجریه است، در نوع ورود شهروندان در

عرصه انتخابات ریشه دارد، زیرا هیئت مرکب قوهٔ مقننه برآیند و نتیجه رأی مردم به تک تک نمایندگان است که در بسیاری از موارد دقت‌ها و بررسی‌های لازم و کافی در شناخت نامزدها به عمل نمی‌آید.

حقیقت غیرقابل انکار این است که مجلس شورای اسلامی دو نوع کارکرد دارد، هر یک از این کارکردها نقش مهمی در استقرار و تقویت نظام دینی دارد. کارکرد اول مربوط به آنچه در قانون اساسی و قوانین موضوعه برای مجلس پیش‌بینی شده، که عبارت است از: قانون‌گذاری اعم از طرح و لایحه، تأیید وزرای پیشنهادی دولت و نظارت بر قوه مجریه و عملکرد دولت. کارکرد دیگر این است که مجلس به عنوان یکی از ارکان نظام نقش تعیین‌کننده و مؤثری در پشتیبانی از ولایت فقیه و زمینه‌سازی تحقق ایده‌ها، آرمان‌ها و تدابیر رهبر معظم انقلاب، حفظ و صیانت از استقلال نظام و تحقق اصل استکبارستیزی و دفاع از مظلومان داشته و دارد، و هر دو کارکرد متوقف بر رأی و نوع انتخاب مردم است که نمایندهٔ انقلابی، وارسته، متدین و معتقد به ولایت فقیه را انتخاب کنند.

بنابراین مسئولیت و تکلیف سنگینی بر عهده مردم است که انجام صحیح تکلیف منوط به تحقق شرایط صحت انجام تکلیف است. اگر انتخاب حق است قهراً باید حق را به حق‌دار و صالح دریافت حق داد و اگر امانت است باید امانت را به اهلش سپرد.

می‌توان ادعا کرد انتخابات مجلس شورای اسلامی، به عنوان آزمونی فراروی ملت ایران در حساس‌ترین دوره انقلاب برگزار می‌شود که می‌بایست نقش بسیار مهمی در حمایت و پشتیبانی از تدابیر و راهبردهای رهبری معظم ایفا کرده، از سوی دیگر زمینه‌ساز دولت انقلابی، جوان و حزب‌اللهی را فراهم کرده، نقش مؤثری در ساماندهی امور اقتصادی و معیشت مردم داشته باشد و سنگری قابل اطمینان را در جهت مقابله با زیاده‌خواهی و توطئه‌های نظام استکباری ایجاد نماید.

نوشتار پیش رو ره‌توشه و راهنمایی است در جهت ورود هدفمند و هوشمند در عرصه انتخابات کشور و دستیابی به نتیجه خداپسندانه، ان‌شاءالله.

اهمیت انتخابات در جمهوری اسلامی ایران

انتخابات در کشورهای دارای نظام جمهوری که مبتنی بر شیوه دموکراسی و آرای مردم هستند از اهمیت زیادی برخوردار است و میزان مشارکت و حضور مردم در انتخابات یک ملاک مهم برای ارزیابی مقبولیت این نظام‌ها به حساب می‌آید.

با پیروزی انقلاب اسلامی و شکل‌گیری مردم‌سالاری دینی که به نظام استبدادی پهلوی پایان داد، انتخاب مناصب مهمی از رهبری و ریاست جمهوری تا نمایندگی در مجلس شورای اسلامی و شوراهای اسلامی شهر و روستا مستقیم و غیرمستقیم با رأی مردم صورت می‌گیرد. در واقع مردم با انتخابات در قدرت صاحب نقش شده و چرخش قدرت را با استفاده از حق رأی رقم می‌زنند. چگونگی انتخاب مردم و شایسته‌گزینی آنها آثار مهمی بر سرنوشت کشور دارد که کارآمدی و فقدان کارآمدی نهادها و شخصیت‌های برآمده از انتخابات، در رأس آن است.

البته سابقه انتخابات در ایران به طور عام به دوران انقلاب مشروطه (در سال ۱۲۸۵ ش/۱۳۲۴ ق/۱۹۰۶ م) برمی‌گردد که با پیروزی نهضت مشروطه، استبداد مطلقه پایان یافت و در قانون اساسی اختیارات قبلی شاه میان قوای سه‌گانه یعنی مقننه، مجریه و قضائیه توزیع شد.

مردم که پیش از این رعیت شاه محسوب شده و نظر آنها در مدیریت و حاکمیت هیچ تأثیری نداشت، با انتخابات مجلس شورای ملی امکان شرکت در سرنوشت سیاسی را پیدا کردند. این نقش از گشایش اولین مجلس پس از انقلاب مشروطه در سال ۱۲۸۵ شمسی تا کودتای رضاخان در سال ۱۲۹۹ به صورت نسبی پیاده می‌شد؛ اما از آن دوره به بعد در دوران رژیم طاغوتی پهلوی به جز برخی از دوره‌های پس از شهریور ۱۳۲۰ تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ انتخابات شکل کاملاً فرمایشی و بی اثر به خود گرفت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی برای نخستین بار در طول تاریخ ایران، انتخابات در معنای واقعی و حقیقی آن برگزار شد، به طوری که با تأسیس نظام جمهوری اسلامی و تعیین شکل ماهیت آن با برگزاری رفراندوم در ۱۲ فروردین ۱۳۵۸ در چهل سال گذشته به طور متوسط هر سال یک انتخابات در کشور برگزار شده است. به برکت جمهوری اسلامی ایران، مشارکت در انتخابات به عنوان پشتوانه اقتدار مردمی برای نظام، موجب پیوند بین نظام و مردم شده که یکی از عوامل اصلی ماندگاری این نظام در برابر امواج دشمنی‌ها و فتنه‌های داخلی و خارجی بوده است.

اهمیت انتخابات مجلس شورای اسلامی

انتخابات در نظام‌های سیاسی جمهوری که مسئولان آنها با رأی مستقیم یا غیرمستقیم مردم برگزیده می‌شوند، حائز اهمیت بالایی است. انتخابات سازوکاری است که گردش نخبگان را میسر می‌سازد و معمولاً در جریان آن، کارگزاران و برنامه‌های اجزای مختلف حاکمیت، در چارچوب اصول پذیرفته شده و مشخص تغییر می‌یابند.

طبیعتاً این تغییر چهره‌ها و برنامه‌ها، تأثیرات گسترده‌ای بر سیاست داخلی و خارجی کشور می‌گذارد و معمولاً پس از هر انتخاباتی، باید منتظر تغییرات متعددی در سیاست‌گذاری‌ها و جهت‌گیری‌های حکومت بود. البته این تغییرات می‌بایست در چارچوب ساختار حقوقی نظام و مبتنی بر قوانین اساسی کشور باشد، در غیر این صورت بر انتخابات منجر به این تغییرات باید نام دیگری نهاد.

در جمهوری اسلامی ایران نیز که مطابق اصل ۶ قانون اساسی، اداره امور به انکای آراء عمومی است و مسئولان اصلی کشور با رأی و نظر مردم برگزیده می‌شوند، انتخابات اهمیت فراوانی دارد. علاوه بر تأثیر مستقیم دیدگاه مردم درباره موضوعات سرنوشت‌ساز که از کانال همه پرسی تأمین می‌شود، تقریباً تمامی نهادها و ساختارهای حقوقی مؤثر جمهوری اسلامی

ایران، از مقام رهبری و ریاست جمهوری گرفته تا نمایندگان مجلس شورای اسلامی و اعضای شوراهای اسلامی شهر و روستا بی‌واسطه یا باواسطه از طریق حضور مردم در پای صندوق‌های رأی تعیین می‌شوند. در این میان، انتخابات مجلس شورای اسلامی به دلیل جایگاه ویژه مجلس به عنوان اصلی‌ترین نهاد قانون‌گذاری کشور، اهمیت ویژه‌ای دارد. جمهوری اسلامی ایران یک نظام پارلمانی محض نیست و به ویژه در قانون اساسی مصوب سال ۱۳۶۸ با حذف پست نخست‌وزیری و تغییر جایگاه ریاست‌جمهوری از یک مقام تشریفاتی صرف به ریاست واقعی دولت و قوه مجریه، ساختار نظام شکل ریاستی - پارلمانی به خود گرفت و مهم‌تر اینکه وجود نهاد عالی رهبری به عنوان سیاست‌گذار کلان و شورای نگهبان به عنوان تطبیق‌دهنده مصوبات مجلس با شرع و قانون اساسی، شیوه خاصی از توزیع اقتدار سیاسی و توان سیاست‌گذاری به دست می‌دهد. با این وجود مجلس شورای اسلامی در چارچوب اختیارات و وظایفی که قانون اساسی برای آن مشخص کرده است جایگاه ویژه‌ای دارد و نمایندگان مجلس قدرت بالایی در امور ذیل دارند:

- ۱ - تعیین مقررات و تصویب قوانین؛
 - ۲ - نظارت و حق تحقیق و تفحص از دستگاه‌ها و سازمان‌های دولتی و عمومی؛
 - ۳ - رأی اعتماد به دولت، وزرا و حق سوال و استیضاح آنها؛
 - ۴ - بررسی و تأیید برنامه‌های پنج‌ساله و برنامه و بودجه سالیانه کشور؛
 - ۵ - تأیید قراردادها و مقاله‌نامه‌های خارجی؛
 - ۶ - ایفای نقش در سیاست خارجی و امنیت داخلی کشور.
- مجموعه اختیارات و وظایف فوق به مجلس شورای اسلامی، امکان ایجاد تغییرات سرنوشت‌ساز در سیاست‌های داخلی و خارجی کشور را می‌دهد. به همین دلیل با پیروزی انقلاب اسلامی و جایگاه مستقل و سرنوشت‌ساز آن، انتخابات مجلس شورای اسلامی همواره مورد توجه جدی احزاب، گروه‌های سیاسی، مردم و مسئولان نظام بوده است؛ همان گونه که نیروهای مخالف نظام نیز با عبور از تحریم‌های انتخاباتی تلاش کرده‌اند از فرصت انتخابات مجلس شورای اسلامی برای نفوذ در مجلس و یا کمک به

انتخاب افراد مسئله‌دار با هدف چالش در نظام بر انتخابات اثرگذار باشند. جدا از اهمیت ذاتی و طبیعی انتخابات مجلس شورای اسلامی، شرایط برگزاری آن هم برای معتقدان و دلسوزان نظام قابل توجه و تأمل است. انتخابات مجلس آینده در اوضاع و شرایطی با ویژگی‌های زیر برگزار می‌شود:

الف) تهدیدها و ضعف‌ها

۱- به کارگیری راهبرد قدرت اعمال فشار از سوی دشمن که ترکیبی از شیوه‌ها و ابزارهای سخت و نرم بوده و سیاست فشار حداکثری همراه با تهدید نظامی و شبح جنگ را برای تحمیل اراده خود بر نظام و مردم کشورمان دنبال می‌کند.

۲- فعال شدن نیروهای مخالف و برانداز برای استفاده از فشار دشمن در راستای بی‌ثبات سازی و شورش‌گری به گونه‌ای که کشور را به سمت جنگ داخلی و براندازی سوق دهد.

۳- آزاردهنده بودن فساد اقتصادی و اداری برای مسئولان عالی نظام و مردم که حاصل انحراف و طمع‌ورزی سودجویان و ضعف نهادهای نظارتی است و اراده مهار و نابودی آن، مستلزم تقویت و تلاش مجموعه‌ای از نهادها و سازمان‌ها، از جمله مجلس شورای اسلامی است.

۴- بروز ناهنجاری‌های اجتماعی، فرهنگی و تهدید هویت ایرانی اسلامی جامعه که برآمده از تهاجم نرم دشمن، غفلت‌ها و ناکارآمدی‌های برخی از دستگاه‌ها و مسئولان ذی‌ربط و خلأهای ناشی از تغییرات اجتناب‌ناپذیر است.

ب) فرصت‌ها و قوت‌ها

۱- برخورداری کشور از ظرفیت‌ها و منابع راهبردی که در صورت برنامه‌ریزی و استفاده درست می‌تواند پاسخگوی مشکلات و کاستی‌ها و مولد قدرت و اعتبار برای نظام و کشور و برآوردن نیازهای جامعه باشد. ظرفیت‌هایی چون نسل جوان تحصیل کرده، زیرساخت‌های فنی و عمرانی مناسب، برخورداری از منابع راهبردی از قبیل نفت و گاز و ... و فرصت‌هایی چون برخورداری از ۱۵ کشور همسایه، افول قدرت و بی‌اعتباری دشمنان و رقبا، زمینه‌های تعامل راهبردی با کشورها و قدرت‌های مستقل و ...

۲- سابقه و تجربه چهل سال حکمرانی مستقل در شرایط چالشی و عبور از موانع سخت، که امکان حرکت راحت‌تر و سرعت بیشتر را برای آینده فراهم ساخته و نظام و جامعه را در برابر آسیب‌ها و فشارها استحکام و مصونیت بخشیده است.

۳- برخورداری از حمایت و همراهی بخش مهمی از نخبگان و غالب توده‌های مردم که در باورهای دینی، ملاحظات ملی و احساس تعلق و سهم با مشارکت در پیروزی انقلاب اسلامی و تثبیت نظام جمهوری اسلامی ریشه دارد.

۴- اثبات کارآمدی ارزش‌های انقلابی و روحیه جهادی برای پاسخگویی به نیازهای جامعه و پیشرفت کشور که در عرصه‌های راهبردی مثل بازدارندگی نظامی، عمق منطقه‌ای، علوم و فناوری‌های پیشرفته و ... تبلور یافته است.

۵- تجربه بصیرتی و ارتقای فهم سیاسی جامعه در مواجهه با سرنوشت برجام که نه تنها دشمن شناسی را در عرصه بیرونی تقویت نموده، بلکه بی‌اعتباری گرایش به غرب و امید بستن به گشایش‌های بیرونی را برای جامعه امروزی نهادینه ساخته است.

۶- افزایش اعتبار و پرستیژ سیاسی جمهوری اسلامی پس از به‌کارگیری مقاومت فعال و پدید آمدن انتظارات و مطالباتی در نزد سایر ملت‌ها برای استمراربخشی به این روند قدرتیابی و یافتن موقعیت پشتیبانی و حمایت از ملل و کشورهای تحت ظلم و سیطره استکبار و الهام بخشی به تمامی مجاهدان و مبارزان در برابر نظام استکباری لیبرال سرمایه‌داری که طیفی از ملت‌های مسلمان و غیرمسلمان از شرق آسیا تا غرب آمریکای لاتین را شامل می‌شود.

جایگاه مجلس شورای اسلامی در کلام امام و رهبری

همان‌طور که اشاره شد، در نظام جمهوری اسلامی ایران، مجلس شورای اسلامی نسبت به سایر نهادها و قوای نظام از شأن و جایگاه خاصی برخوردار است.

این اهمیت نه تنها در قانون اساسی، بلکه در رهنمودها و بیانات حضرت امام خمینی (ره) و رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) نیز به صراحت مورد تأکید قرار گرفته است که در اینجا به نمونه‌هایی از این موارد اشاره می‌شود:

۱- **جایگاه بالای مجلس:** از نگاه امام و رهبری مجلس شورای اسلامی از جایگاه بسیار مهم و بالایی برخوردار است. امام خمینی (ره) در بیانی این جایگاه را این‌گونه توصیف می‌فرمایند: «مجلس بالاترین مقام است در این مملکت. مجلس اگر رأی داد و شورای نگهبان هم آن رأی را پذیرفت، هیچ کس حق ندارد یک کلمه راجع به این بگوید.» (صحیفه نور، ج ۱۴، ص ۳۷۰) همچنین معظم له مجلس را در رأس امور دانسته و تأکید دارند: «مجلس یک چیزی است که در رأس همه اموری که در کشور است واقع است؛ یعنی مجلس خوب همه چیز را خوب می‌کند و مجلس بد همه چیز را بد می‌کند.» (همان، ج ۱۸، ص ۲۸۲)

همچنین ایشان موقعیت برتر مجلس را در تراز هدایت‌گری سایر دستگاه‌ها و قوا معرفی کرده‌اند و فرموده‌اند: «مرکز همه قانون‌ها و قدرت‌ها مجلس است. مجلس هدایت می‌کند همه را...» (همان، ج ۱۲، ص ۳۴۷)

خلف صالح او امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) نیز برای مجلس نقش محوری قائل

بوده، می‌فرمایند: «مجلس محور اصلی تصمیم‌گیری در کشور است.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۰/۷/۲۰) همچنین در موردی دیگر در توصیف جایگاه مهم مجلس در نظام تصریح دارند:

«مجلس شورای اسلامی، یک مرکز اساسی و تعیین‌کننده برای انقلاب است. همه‌ی سر رشته‌های امور، به مجلس شورای اسلامی بر می‌گردد.» (همان، ۱۳۸۶/۹/۲۲)

۲- مجلس، تجلی‌گاه عزت ملی: امام خمینی (ره) مجلس را به اعتبار پشتیبانی ملت از آن ظرفیتی برای ایستادگی در برابر تهدید و تهاجم بیگانگان دانسته و تصریح دارند: «اگر مجلس یک مجلس قوی‌ای باشد برای خاطر اینکه پشتوانه‌اش همه ملت باشد، این مجلس می‌تواند با دنیا که در مقابل ایران واقع شده است، می‌تواند کارهایش را به شایستگی عمل کند و این تابع این است که قوی باشد و قوتش هم تابع این است که شما رأی بدهید.» (صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۲۸۴) البته معظم له این ویژگی مجلس را به نوع انتخاب مردم مرتبط دانسته و به ملت توصیه می‌فرمایند: «شما می‌خواهید که یک مجلسی داشته باشید که در مقابل این مهاجماتی که از خارج می‌شود پایدار باشید، یک دولتی را او تعیین کند که در مقابل تهاجماتی که در دنیا واقع می‌شود، فشارهایی که واقع می‌شود در دنیا این بتواند دفاع کند این از مجلس سرچشمه می‌گیرد، از مجلس دولت درست می‌شود و شما یک همچو مجلسی لازم دارید.» (همان، ج ۱۸، ص ۲۰۴)

از نگاه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، مجلس شورای اسلامی می‌تواند تجلی‌گاه عزت ملی و دینی جامعه بوده و از آن در برابر تعرض دشمنان صیانت. به اعتقاد ایشان: «مجلس جایگاه بسیار مهمی است؛ خانه ملت است؛ تجلی‌گاه عزت ملی ماست؛ می‌تواند عزت اسلامی و عزت ملی ما را به دنیا نشان دهد؛ تأمین‌کننده منافع عمومی است. با قوانین مجلس است که مسئولان می‌توانند حرکت کنند و پیش بروند. مجلس می‌تواند حافظ امنیت ملی باشد؛ می‌تواند سد مستحکمی در برابر تعرض دشمنان و

طمع‌ورزی بیگانگان باشد.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۲/۹/۲۵)

۳- مجلس، تأثیرگذار بر همه امور: با توجه به نقش مجلس حضرت امام خمینی (ره) تأکید دارند: «مجلس محلی است که اکثریت قاطع مسائل مهم کشور بی واسطه یا با واسطه به آن وابسته است.» (صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۲۳۱) خلف صالح ایشان امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) نیز معتقدند: «یک مجلس صالح و سالم و قوی می‌تواند بر عملکرد همه دستگاه‌های کشور اثر بگذارد؛ بر عملکرد دولت، بر عملکرد قوه قضائیه، حتی بر عملکرد نیروهای مسلح می‌تواند اثر بگذارد. مجلس قوی، مجلس صالح، مجلس سالم، یک چنین وضعی دارد. خب، این مجلس را کی می‌تواند تشکیل بدهد، جز مردم؟ دشمن این را نمی‌خواهد.» (همان، ۱۳۹۰/۱۱/۱۴)

۴- مجلس، مظهر مردم سالاری دینی: امام خمینی (ره) معمار کبیر انقلاب، مجلس شورای اسلامی را برآمده از انقلاب و حاصل خون ملت انقلابی دانسته و تأکید دارند: «این مجلس ما حاصل خون یک جمعیتی است که وفادار به اسلام بودند و این مجلس عصاره زحمت‌های طاقت فرسای این ملت مسلمان بوده است. این مجلس فراهم آمده از الله اکبرهای مردم است.» (صحیفه نور، ج ۱۴، ص ۲۳۹) همچنین معظم له تفاوت این مجلس را با گذشته در واقعی بودن رأی مردم به برکت انقلاب دانسته و فرموده‌اند: «امروز به جرئت می‌توان ادعا کرد که در زیر این آسمان کبود تنها مجلسی است که متکی به آرای توده میلیونی مردم است.» (همان، ج ۱۹، ص ۵)

امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) نیز مجلس را مظهر مردم سالاری دینی معرفی و تأکید دارند: «مهم‌ترین چیزی که در باب مجلس شورای اسلامی وجود دارد، این است که این مجلس مظهر مردم سالاری دینی است.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۳/۳/۲۷) همچنین معظم له بازتاب رأی واقعی مردم در تشکیل مجلس را این‌گونه توصیف می‌فرمایند: «مجلس، مظهر آرای مردم در اداره این نظام است.» (همان، ۱۳۷۴/۱۱/۱۴)

مهم‌ترین وظایف و کارکردهای مجلس

مجلس شورای اسلامی در جایگاه قوه‌ای از قوای سه‌گانه حاکمیتی نظام جمهوری اسلامی ایران، دارای وظایف و کارکردهای رسمی متعددی است که به کارکردهای رسمی آن در سطور بالا اشاره شد. اما این نهاد کارکردهای بسیار مهم دیگری نیز دارد که به طور غیرمستقیم یا غیر رسمی صورت می‌گیرد. اگر چه شاید در قانون اساسی یا قوانین دیگر به طور مستقیم به این کارکردها اشاره نشده، اما در واقع باید آنها را روح حاکم بر مجلس در نظام جمهوری اسلامی ایران و حاکمیت ولایت فقیه به شمار آورد؛ کارکردهایی که در صورت فقدان یا نقص، تفاوت و فاصله مجلس در جمهوری اسلامی با مجالس سایر نظام‌های سیاسی سکولار را کم می‌کند. تفاوت اساسی مجلس شورای اسلامی در نظام مردم سالاری دینی با پارلمان در نظام‌های دموکراتیک و سکولار، در همین کارکردهاست. در اینجا به خلاصه به سه مورد از کارکردهای غیررسمی و البته مهم مجلس شورای اسلامی اشاره می‌شود:

الف) تقویت پایگاه ولایت فقیه

اصل ولایت فقیه را باید محور، مبنا و اساس ساختار نظام جمهوری اسلامی ایران و نقطه کانونی تفاوت آن با سایر نظام‌های سیاسی هم عصر آن دانست. در واقع نقطه اتصال مکتب اسلام با نظام سیاسی مردم سالاری دینی، اصل

ولایت فقیه است. بنابراین اولین و مهم‌ترین وظیفه و کارکرد هر قوه و نهادی در این نظام، صیانت از این اصل و تقویت آن است. این کارکرد حتی می‌تواند به عنوان معیاری برای سنجش میزان و کیفیت عملکرد قوا و نهادها هم مورد توجه قرار گیرد، چرا که میزان تلاش در راستای تقویت اصل ولایت فقیه در واقع نشانگر میزان تلاش آن مجموعه برای حفظ و اعتلای کلی نظام به شمار می‌رود.

این موضوع در پیوند با اسلامیت نظام برای تمام قوا و دستگاه‌های حاکمیتی از جمله مجلس شورای اسلامی صدق می‌کند که ظرفیت و توان ریل‌گذاری برای سایر قوا را در راستای تدابیر، فرامین و سیاست‌های رهبری با بکارگیری وظایف و اختیارات خود دارد. همان‌طور که رهبر معظم انقلاب (مد ظله العالی) نیز اشاره داشته‌اند، تفاوت عمده‌ای که میان مجلس شورای اسلامی و سایر پارلمان‌های دنیا وجود دارد، اسلامی بودن آن است. (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۲/۳/۷) یعنی تفاوت چندانی میان وظایف و کارکردهای رسمی قوای مقننه و مجالس قانون‌گذاری در کلیه نظام‌های سیاسی سراسر دنیا وجود ندارد و در واقع همین «اسلامی بودن» است که مجلس شورای اسلامی را از سایر نهادهای مشابه در دیگر کشورها متمایز می‌سازد. بر اساس نظر معظم له «مجلس شورای اسلامی، رکن مهم نظام اسلامی و انقلابی است و باید پایگاه مستحکم اسلام و انقلاب باشد» (۱۳۷۹/۳/۴)، و این محقق نمی‌شود مگر از طریق اهتمام این نهاد به پیگیری و پیاده‌سازی فرامین و تدابیر ولایت و تحقیق و سؤال از دستگاه‌ها و مراکز حاکمیتی در موارد مغایرت کارکردها و رویکردهای آنها با این فرامین و تدابیر. به نظر می‌رسد این کارکرد مجلس با اختیارات و وظایف آن در پیوند است که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

۱- اختصاص تریبون مجلس به مطالبات رهبری

از آنجا که سخنان و نطق‌های نمایندگان در مجلس و همچنین مواضع و پیام‌های آنها در بیرون مجلس مورد توجه رسانه‌ها و افکار عمومی است، پیگیری مطالبات و فرامین رهبری از این تریبون می‌تواند به صیانت از جایگاه رهبری و

تقویت آن منتهی شود. همچنین اهتمام مجلس به اجرای سیاست‌های کلان تعیین شده از سوی رهبری و اختصاص وقت به پیگیری آن از تریبون مجلس و بازخواست قوا و دستگاه‌های خاطی و بی عمل نیز یکی از راه‌های عملی تقویت ولایت توسط مجلس محسوب می‌شود.

۲- قانون گذاری

اصلی‌ترین کارکرد مجلس، یعنی قانون‌گذاری نیز این فرصت را در اختیار نمایندگان ملت قرار می‌دهد تا نسبت به تحقق فرامین و مطالبات رهبری اقدام کرده و همچنین به پیاده‌سازی و تحقق فرایندها، طرح‌ها، ایده‌ها و اقداماتی که در راستای تقویت جایگاه ولایت‌فقیه پیشنهاد یا ارائه می‌شود، کمک نمایند.

۳- تحقیق و تفحص و نظارت

مجلس و نمایندگان ملت از طریق یکی دیگر از اختیارات رسمی و قانونی خود، یعنی تحقیق و تفحص و نظارت بر کلیه دستگاه‌ها و مسئولین، می‌توانند در مسیر تقویت جایگاه ولایت فقیه گام بردارند. در برخی موارد، تدابیر، فرامین و سیاست‌های ابلاغی رهبری از سوی دستگاه‌ها و نهادهای مسئول مورد غفلت واقع شده و به نتیجه منتهی نمی‌شود. از این رو گاه اذهان عمومی و حتی برخی از عناصر انقلابی و دلسوز نظام با تردید به ارزیابی نقش رهبری در نظام می‌پردازند.

استفاده مجلس شورای اسلامی از اختیار تحقیق، تفحص، نظارت و سؤال از مسئولان، دستگاه‌ها و نهادهای دولتی و استیضاح مقامات حاکمیتی که نسبت به تدابیر، فرامین و سیاست‌های رهبری غفلت یا کم‌کاری داشته‌اند، الزامات تحرک بخشی و اقدام برای پیاده‌سازی آن را تأمین و به حفظ جایگاه و شأن ولایت کمک شایان توجه می‌کند.

ب) مرجع رسمی اتخاذ تصمیم در حل مشکلات اقتصادی و معیشتی

مردم

مجلس شورای اسلامی به واسطه جایگاه، کارکردها، وظایف و اختیاراتی که به موجب قانون اساسی دارد، می‌تواند نقش مهمی در حل مشکلات اقتصادی و معیشتی مردم ایفا کند.

بسیاری از مشکلات اقتصادی و معیشتی جامعه به قوانین دست و پا گیر و یا خلأهای قانونی برمی گردد که اصلاح و تکمیل آن به طور مستقیم کارکرد مجلس به حساب می آید. بخشی دیگر از این مشکلات به فساد، قانون گریزی و تبعیض بر سر راه تولید، اشتغال و توزیع منابع و وجود روابط ناصواب در میان مجموعه های مرتبط با فعالیتهای اقتصادی مربوط می شود که مجلس با به کارگیری درست تحقیق و تفحص و نظارت می تواند با آن مقابله کرده و رویه ها را اصلاح نماید. ظلمی که برخی دستگاه های متولی توزیع ارز، کنترل واردات و نظارت بر توزیع اقلام وارداتی، بنگاه های بزرگ اقتصادی مرتبط با نیازهای اقتصادی مردم از قبیل خودروسازها و شرکت های پتروشیمی با قانون گریزی و ویژه خواری در حق مردم روا می دارند، می تواند با به کارگیری ابزار نظارتی مجلس مهار گردد.

در این زمینه نگاهی به دیدگاه های حضرت امام خمینی (ره) و رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) راه گشا و الهام بخش است. حضرت امام (ره) در این زمینه می فرمایند: «مرکز همه قانون ها و قدرت ها مجلس است. مجلس هدایت می کند همه را ...» (صحیفه نور، ج ۱۲، ص ۳۴۷)

از نظر رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) نیز «اگر مجلس، مجلسی باشد که خود نماینده و کمیسیون فکر کند و تشخیص دهد و روی آن پا بفشارد و دولت را به دنبال خود بکشد، آن وقت این مجلس، مجلس کار آمدی خواهد بود که می تواند کشور را به بهترین وجهی اداره کند.» (امام خامنه ای، ۱۳۷۵/۳/۲۹)

«مجلس خوب، کلید کارهای صحیح در یک کشور است.» (همان، ۱۳۷۴/۱۲/۱۶)

«مجلس شورای اسلامی، به اعتباری، حساس ترین و مؤثرترین نهاد قانونی کشور است.» (همان، ۱۳۷۴/۱۱/۲۰)

ج) نظارت کاربردی بر عملکرد سایر قوا و دستگاه های حکومتی معمولاً دستگاه های دولتی و عمومی برای پیشبرد اهداف خود از ساده ترین روش ها که الزاماً همیشه کم هزینه ترین نیست، بهره گرفته و از آنجا که از

منابع دولتی و عمومی استفاده می‌کنند مستعد ناکارآمدی، سوءاستفاده و بعضاً فساد هستند. همچنین پنهان کاری و لاپوشانی ضعف‌ها و کاستی‌ها برای حفظ وضع موجود، آسیبی است که دامن‌گیر چنین مجموعه‌هایی می‌شود. برای پیش‌گیری و مقابله با موارد فوق، مجلس شورای اسلامی که باید مدافع منافع ملی و سیانت از منابع ملی باشد می‌تواند با استفاده از ظرفیت و اختیار قانونی خود در عرصه تحقیق و تفحص و نظارت چنین نقشی را به صورت مؤثر دنبال کند. امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در نگاه این نقش تصریح دارند: «یک کار دیگری که در وظایف نظارتی مجلس مهم است، مسئله مبارزه حقیقی با فساد است؛ حقیقتاً مبارزه با فساد {مهم است}. نگذاریم کانون‌های چرکین شکل بگیرند که علاج آن‌ها مشکل باشد. اگر نظارت درستی باشد، گاهی اوقات در قدم‌های اول می‌شود جلوی یک حرکت خطا و گناه آلود را گرفت؛ اگر ما در قدم‌های اول جلوی آن را نگیریم و این بیماری پیشرفته شد و این زخم ناسور شد، آن وقت علاج آن مشکل می‌شود، سخت می‌شود...» (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۳/۳/۴)

همچنین مجلس به عنوان چشم بیدار ملت باید بر رویکردها و عملکردهای دولت و دولت‌مردان نظارت داشته و در صورت هرگونه انحراف، کژکارکردی و ضعف از اختیارات قانونی برای اصلاح استفاده نماید. امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در این راستا تأکید دارند: «اعتقاد بنده این است و همیشه عقیده‌ام در همه دولت‌ها این بوده که مجلس باید با دولت همکاری کند؛ اما این همکاری به معنای گذشت از حقوق مجلس نیست؛ بایستی حقتان را استیفا کنید؛ تحقیق کنید، تفحص کنید، مؤاخذه کنید که چرا نشد، چرا کم شد، چرا جور دیگر شد. این یک فرصت بسیار مهمی است؛ این را قدر بدانید.» (همان، ۱۳۹۵/۳/۱۶)

گفتنی است اهمیت وظایف نظارتی مجلس کمتر از وظیفه قانون‌گذاری در آن نیست. همان‌طور که قبلاً نیز اشاره شد، اصول ۶۲ تا ۹۹ قانون اساسی مربوط به وظایف و اختیارات مجلس شورای اسلامی و نمایندگان ملت است و تنها یکی از این اصول به موضوع قانون‌گذاری پرداخته و بقیه اصول سایر

وظایف و اختیارات نمایندگان و از جمله نظارت را بر شمرده است. برای اعمال وظیفه نظارت، مجلس شورای اسلامی ابزارهایی مثل تحقیق و تفحص، سؤال، استيضاح و... را بر اساس اصول قانون اساسی در اختیار دارد. اما متأسفانه مجلس شورای اسلامی از این ظرفیت قانونی برای حل مشکلات و مسائل کشور استفاده چندانی نمی‌کند. حال آنکه اخبار آزاردهنده‌ای مربوط به سوءتدبیرها، ناکارآمدی‌ها و فسادها گویای ضرورت ورود مجلس به این عرصه‌ها و استفاده از اختیار قانونی برای پیگیری و برخورد با آنهاست که دلیل بی‌تفاوتی نمایندگان اگر مربوط به ضعف صلاحیت و شایستگی باشد، به نوع رأی و انتخاب انتخاب کنندگان نیز مرتبط است.

د) نقش مجلس در ارتقای کارآمدی نظام و رضایت‌مندی مردم

اگر مجلس شورای اسلامی از نمایندگان واقعی مردم تشکیل شود که آگاه به مشکلات و مسائل واقعی جامعه باشند، می‌تواند با استفاده از وظایف، اختیارات و کارکردهای خود تمامی دستگاه‌ها و نهادها را برای حل این مشکلات بسیج کرده و انحرافات و ضعف‌ها را مورد سؤال و بازخواست قرار دهد. امام خمینی (ره) با توجه به این نقش مجلس، آن را گره‌گشایی از مشکلات مردم دانسته و فرموده‌اند: «باید گفت مجموعه خواسته‌ها و انتظارات اسلامی مردم از مجلس، رفع گرفتاری‌ها و محرومیت‌ها و دگرگونی در نظام پر پیچ و خم اداری کشور، از انتظارات به حقی است که باید آن‌ها را جدی گرفت.» (صحیفه نور، ج ۲۰، ص ۲۱۴)

همچنین معظم له تأکید دارند: «مطمئن باشید که مجلس با قوت خودش وقتی که باقی بماند دولت هم اصلاح می‌شود و سایر قوایی که در ایران هستند آن‌ها هم اصلاح می‌شوند.» (همان، ج ۱۷، ص ۲۷۴)

امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در بیانیه گام دوم انقلاب با اشاره به ظرفیت‌های بی‌نظیر کشور برای پیشرفت مادی و معنوی و حتی جهش در این زمینه معتقدند: «مدیران کارآمد و پیرانگیزه و خردمند می‌توانند با فعال کردن و بهره‌گیری از آن، درآمدهای ملی را با جهشی نمایان افزایش داده و کشور را ثروتمند و بی‌نیاز و به معنی واقعی دارای اعتماد به نفس کنند

و مشکلات کنونی را بر طرف نمایند.» (بیانیه گام دوم انقلاب) همچنین معظم له به صراحت به یک آسیب بزرگ اشاره داشته و می‌فرماید ایران از نظر ظرفیت‌های استفاده نشده طبیعی و انسانی در رتبه اول جهان است که در واقع تأیید ضعف کارآمدی در نظام از سوی ایشان به حساب می‌آید که می‌تواند اصلاح و برطرف شود.

از سوی دیگر از نگاه امام خامنه‌ای (مدظله العالی) مشروعیت مسئولیت‌ها در نظام اسلامی به کارایی پیوند خورده و ایشان معتقدند: «مشروعیت همه ما بسته به انجام وظیفه و کارایی در انجام وظیفه است. بنده روی این اصرار و تکیه دارم که بر روی کارایی‌ها و کارآمدی مسئولان طبق همان ضوابطی که قوانین ما متخذ از شرع و قانون اساسی است، باید تکیه شود. هر جا کارآمدی نباشد مشروعیت از بین خواهد رفت.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۳/۶/۳۱)

در شرایط فعلی کشور که نظام استکبار جهانی با رؤیای واداشتن نظام جمهوری اسلامی ایران به تسلیم، سیاست فشار حداکثری را به کار گرفته و تصور ایجاد بی‌ثباتی و جنگ داخلی را دارد، مقابله با ناکارآمدی‌ها و سوءمدیریت‌ها و افزایش کارایی و کارآمدی دستگاه‌ها و نهادهای حاکمیتی یک ضرورت برای تأمین رضایت‌مندی مردم است که مجال سوءاستفاده دشمن را برای سوق دادن مردم به سمت فاصله گرفتن از نظام و بی‌تفاوتی یا واداشتن به اعتراض سلب نموده و افزایش رضایت‌مندی را تأمین کند. در تحقق این مهم مجلس شورای اسلامی می‌تواند نقش مؤثر و تعیین‌کننده‌ای داشته باشد.

نقش شورای نگهبان در پاسداشت جایگاه مجلس و محدودیت‌های ایفای این نقش

شورای نگهبان در نظام جمهوری اسلامی ایران یکی از مهم‌ترین نهادهای حکومتی است که شباهت زیادی با بعضی از نهادهای حافظ قانون اساسی در برخی کشورهای دیگر دارد. در قوانین اساسی تقریباً تمام کشورها نیز نهادهایی به نام «دادگاه قانون اساسی»، «شورای قانون اساسی»، «دیوان قانون اساسی» و نظایر آن پیش بینی شده است که با وجود برخی تفاوت‌ها، از حیث ساختار و نوع مسئولیت‌ها با یکدیگر شباهت‌های فراوان و در عین حال با توجه به ماهیت دینی نظام جمهوری اسلامی، تفاوت‌هایی نیز دارند. حضرت امام خمینی(ره) معمار کبیر نظام جمهوری اسلامی با نگاه به جایگاه این شورا تأکید دارند: «شورای محترم نگهبان، که حافظ احکام مقدس اسلام و قانون اساسی هستند، مورد تأیید اینجانب می‌باشند و وظیفه آنان بسیار مقدس و مهم است و باید با قاطعیت به وظایف خود عمل نمایند. البته توجه به اهمیت حفظ نظام جمهوری دارند که با آن هیچ حکم و امری مزاحمت نمی‌کند و برای حفظ آن از هیچ کوششی نباید مضایقه کرد و معلوم است آقایان با تعهدی که دارند تحت تأثیر هیچ جوی واقع نمی‌شوند.» (صحیفه نور، ج ۹، ص ۱۵۵)

رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) نیز نقش شورای نگهبان را در نظام جمهوری اسلامی برجسته معرفی کرده و معتقدند: «حضور شورای نگهبان در قانون

اساسی - که امام هم مکرر روی آن تأکید می‌کردند - حقیقتاً یک حضور مبارکی است. تشخیص شورای نگهبان، تشخیص یک عده انسان‌های عادل، بی‌طرف و بصیر نسبت به صلاحیت‌ها است؛ این یک چیز مبارکی برای ما و برای همه‌ی آحاد ملت است.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۲/۲/۷)

در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، برای شورای نگهبان وظایف متعددی ذکر شده که انجام آن به طور مشترک بر عهده فقها و حقوقدانان است و تعدادی دیگر، وظایف اختصاصی فقهاست. مهم‌ترین این وظایف عبارتند از:

۱- نظارت بر قانونگذاری؛

۲- تفسیر قانون اساسی؛

۳- نظارت بر انتخابات.

با توجه به موضوع این نوشتار، وظیفه سوم مورد بحث قرار می‌گیرد. اصل ۹۹ قانون اساسی در این خصوص می‌گوید: «شورای نگهبان نظارت بر انتخابات مجلس خبرگان رهبری، ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی و مراجعه به آرای عمومی و همه‌پرسی را بر عهده دارد.» با توجه به این اصل، نظارت بر انتخابات به طور کلی در صلاحیت شورای نگهبان است؛ به جز در مورد انتخابات شوراهای اسلامی شهر و روستا که قانون اساسی نظارت بر آن را به مجلس شورای اسلامی محول کرده است. شورای نگهبان نظارت خود بر انتخابات را از طریق هیئت‌های نظارت اعمال می‌کند. تردیدی نیست که یک نظارت عام، گسترده و جاری در کلیه امور مربوط به انتخابات، مستلزم ابزارها و نیروهایی است که متأسفانه شورای نگهبان در تأمین آن با محدودیت‌هایی مواجه است:

۱- محدود بودن به بررسی و تأیید صلاحیت نامزدها

اولین محدودیت، بحث تفاوت میان صلاحیت‌ها و شایستگی‌هاست. احراز صلاحیت نامزدهای انتخاباتی یک امر معمول و معقول در کشورهای دارای نظام مردم‌سالاری است. رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) در این رابطه می‌فرمایند:

«روال احراز و تشخیص صلاحیت یک روال همه جایی دنیایی است و مخصوص ایران و مخصوص مجلس شورای اسلامی هم نیست. در همه جا وقتی انسان برای مسئولیتی مأموریت دارد که مسئول معین کند، قهراً تفحص و جست‌وجو می‌کند که آیا این شخص صلاحیت دارد یا ندارد؛ این هیچ ارتباط ندارد به اینکه مجلس شورای اسلامی باشد یا غیر مجلس شورای اسلامی. بنابراین کار، کار معمولی‌ای است؛ کاری است که در همه جای دنیا و پیش همه عقلای عالم انجام می‌گیرد.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۲/۱۰/۲۴)

معیار سنجش صلاحیت یک فرد برای نامزدی، مواردی است که در قوانین و مقررات مربوطه قید شده است. در قوانین مربوط به انتخابات مجلس شورای اسلامی شرایطی برای داوطلبان نمایندگی ذکر شده و لازم است این شرایط را هر فرد داوطلب نمایندگی مجلس، الزاماً داشته باشد تا بتواند وارد مراحل بعدی انتخابات شود؛ برای نمونه سطح مشخصی از تحصیلات یا مواردی مثل پایبندی به قانون اساسی و اصل ولایت فقیه یا نداشتن سوءپیشینه. در واقع هر فرد باید این مجموعه از شرایط را به عنوان حداقل‌های لازم برای شرکت در این رقابت دارا باشد. حال وظیفه ناظر بر انتخابات این است که از وجود این شرایط در افراد داوطلب اطمینان حاصل شود. به معنای مجرم بودن یا گناهکار فقدان این شرایط اساساً بودن فرد نیست (شبهه‌ای که مخالفان در خصوص عملکرد شورای نگهبان در رد صلاحیت‌ها مطرح می‌کنند)، بلکه بدان معناست که فرد برای ورود به مجلس به عنوان نماینده، شرایط لازم تصریح شده در قانون را ندارد. اما از سوی دیگر معنای تأیید صلاحیت افراد برای داوطلبی نمایندگی مجلس به معنی تأیید شایستگی آنها با شاخص‌های حداکثری برای احراز این منصب نیز نیست. در واقع شورای نگهبان در مورد احراز صلاحیت‌های نامزدهای انتخابات، حداقل صلاحیت افراد و به اصطلاح کف صلاحیت‌ها را در نظر می‌گیرد و مردم باید در میان افرادی که اصل صلاحیت حداکثری آنها مورد تأیید قرار گرفته است، فرد واجد صلاحیت بالاتر و شایستگی بیشتر را انتخاب کنند. به عبارتی، این انتخاب و رأی مردم است که سطح صلاحیت

و شایستگی نامزدهای منتخب یا نمایندگان را تعیین می‌کند. امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) این واقعیت را این‌گونه برای مردم شرح می‌دهند: «آن کسانی که به وسیله شورای نگهبان صلاحیت آنها اعلام می‌شود، معنایش این است که این از حداقل صلاحیت مورد نیاز برخوردار است. در بین این کسانی که اعلام می‌شوند، افرادی هستند با صلاحیت‌های بالاتر، افرادی هستند در سطح پایین‌تر. هنر ملت ایران و مردم شهرها و حوزه‌های انتخابیه این است که دقت کنند، نگاه کنند، بشناسند اصلح را، بهترین را انتخاب کنند؛ بهترین از لحاظ ایمان، بهترین از لحاظ اخلاص و امانت، بهترین از لحاظ دینداری و آمادگی برای حضور در میدان‌های انقلاب؛ دردشناس‌ترین و دردمندترین نسبت به نیازهای مردم را انتخاب کنند. این‌ها فرصت‌هایی هست، بایستی مردم عزیز ما در همه جای کشور... هوشیارانه، با بصیرت تمام تلاش کنند، پیدا کنند و با رأی خود مسجل کنند... البته مردم توجه باید داشته باشند که تبلیغات رنگین و متنوع ملاک نیست؛ وعده‌های غیرعملی ملاک نیست... وعده‌های غیرعملی دادن، وعده‌های بزرگ دادن، این‌ها ملاک نیست؛ باید مردم توجه کنند.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۶/۱۰/۱۲)

۲- محدودیت در زمان بررسی صلاحیت‌ها

محدودیت دیگر شورای نگهبان برای بررسی صلاحیت‌های داوطلبان نمایندگی، بازه زمانی کوتاه و محدود برای بررسی صلاحیت‌هاست. طبق قانون مجموعه فرایند بررسی و احراز صلاحیت داوطلبان نمایندگی مجلس شورای اسلامی اعم از بررسی در هیئت‌های اجرایی و نظارت و رسیدگی به شکایت‌ها تا اعلام نظر نهایی یک بازه زمانی تقریباً دو ماهه است که البته بخش زیادی از آن هم در اختیار هیئت اجرایی انتخابات است. این در حالی است که اشتیاق به نامزد شدن در انتخابات‌ها در کشور رو به تزاید بوده و معمولاً شورای نگهبان با تعداد انبوهی از نامزدهای نمایندگی مواجه می‌شود. برای نمونه، در جریان انتخابات مجلس دهم در سال ۱۳۹۴، بیش از ۱۲۰۰۰ نفر داوطلب نمایندگی مجلس شورای اسلامی بودند که لازم بود در این بازه زمانی دوماهه هم صلاحیت

آنان وفق قانون بررسی شود و هم به شکایت‌های آنان رسیدگی گردد؛ تصور اینکه بتوان در این مدت محدود میزان شایستگی این ۱۲۰۰۰ نفر را نیز سنجید، بسیار مشکل به نظر می‌رسد. در واقع شورای نگهبان و هیئت‌های نظارت که زیر نظر این شورا عمل می‌کنند، تنها چند روز مهلت دارند تا در مورد احراز صلاحیت ۱۲۰۰۰ نامزد نمایندگی مجلس شورای اسلامی به جمع بندی رسیده و اظهار نظر کنند. قطعاً در این مدت محدود بسیاری از مسائل و ویژگی‌های نامزدها قابل سنجش نیست.

این در حالی است که معمولاً هیئت‌های اجرایی نیز در بررسی شرایط حداقلی نامزدها با تسامح برخورد کرده و برای معاف شدن از پاسخگویی به معترضین، آن را به شورای نگهبان احاله می‌دهند که در واقع هیئت‌های نظارتی شورای نگهبان را با حجم کاری بالا مواجه می‌سازد.

۳- محدودیت در ضوابط قانونی

مورد بعدی در محدودیت‌های پیش روی شورای نگهبان، محدودیت ناشی از ضوابط قانونی اجرای نظارت بر انتخابات مجلس شورای اسلامی است. بر اساس قانون شورای نگهبان در بررسی صلاحیت نامزدهای انتخابات مجلس شورای اسلامی، تنها می‌تواند بر اساس نتایج استعلام‌های صورت گرفته از مراجع چهارگانه یعنی ثبت احوال، دادستانی کل کشور، وزارت اطلاعات، و نیروی انتظامی در مورد افراد و صلاحیت آنها قضاوت کند و منبع یا مرجع دیگری برای این منظور در قانون پیش بینی نشده است. البته راه‌هایی برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد افراد وجود دارد، اما با وجود محدودیت زمانی مترتب بر این فرایند که آن هم ناشی از قانون انتخابات است، عملاً امکان این کار وجود نداشته یا خیلی سخت است. بنابراین محدودیت‌های قانونی موجود، موجب می‌شود نظارت شورای نگهبان بر میزان صلاحیت داوطلبان نمایندگی مجلس شورای اسلامی در وضعیتی کاملاً محدود و حداقلی قرار داشته باشد. پیامد این محدودیت قانونی زمانی روشن می‌گردد که بسیاری از تخلفات و انحرافات از چشم این مراجع پنهان مانده و گاه با مصلحت‌اندیشی از انعکاس آن به هیئت‌های نظارتی شورای نگهبان نیز خودداری می‌شود. بنابراین امکان

نقص و ضعف بررسی‌ها و عبور برخی از افراد فاقد صلاحیت از فیلتر شورای نگهبان محتمل است که انتظار می‌رود با دقت رأی دهندگان جبران شود.

۴- اجبار شورای نگهبان برای پاسخگویی به نامزدهای رد صلاحیت شده

یکی دیگر از مسائلی که شورای نگهبان را در جریان بررسی صلاحیت داوطلبان نمایندگی مجلس شورای اسلامی، در فشار و محذورت قرار داده و نوعی محدودیت را تحمیل می‌کند، ضرورت پاسخگویی به نامزدها و در واقع رسیدگی به شکایت‌های مرتبط با بررسی‌های قانونی شورای نگهبان است که باید در همان مهلت حدود دو ماهه صورت گیرد. تقریباً تمام کسانی که به نوعی صلاحیت آنها احراز نمی‌شود، به این احکام اعتراض کرده و خواهان اعلام دلایل آن می‌شوند، که این مورد فضای سنگینی را علیه شورای نگهبان ایجاد می‌سازد. این محدودیت از دو جنبه قابل تأمل است:

۱- محدودیت زمانی برای پاسخگویی به حجم عظیمی از شکایت‌های مطرح شده؛

۲- محدودیت‌های قانونی و اخلاقی در اعلام دلایل هر چند مستند و مستدل، در بسیاری موارد به دستاویزی برای هجمه علیه این شورا تبدیل می‌شود. از این رو، گاهی همین فشارها موجب کاهش دقت می‌شود. با توجه به موارد بالا باید گفت شورای نگهبان تنها امکان احراز صلاحیت‌ها را به صورت نسبی داشته و این مردم و انتخاب کنندگان هستند که باید از میان نامزدهای تأیید شده دست به انتخاب زده و شایسته‌ترین‌ها را از روی شناخت عمیق برگزیده و به مجلس بفرستند.

راهبردهای عمومی مقام معظم رهبری در انتخابات

از نگاه رهبر فرزانه انقلاب انتخابات به ماهیت انقلاب و نظام جمهوری اسلامی گره خورده و یک برکت مرتبط با آن به حساب می‌آید. به اعتقاد ایشان، «انتخابات واقعاً نعمت بزرگی است. این هم از برکات نگاه روشن و عمیق امام بزرگوار ما بود. کسانی در همان زمان بودند که معتقد بودند {وقتی} حکومت اسلامی است، انتخابات لزومی ندارد؛ امام فرمود نه، انتخابات باید باشد و منشأ اثر باشد، مردم تصمیم بگیرند، مردم انتخاب کنند و آنچه مردم می‌خواهند بشود. نتیجه‌ی این سیاست، این شد که مردم در کنار انقلاب و در وسط میدان باقی ماندند و تا امروز بحمدالله باقی مانده‌اند؛ چون خود مردمند که دارند انتخاب می‌کنند، خود مردمند که دارند تصمیم می‌گیرند. انتخابات نعمت بزرگی است.» (امام خامنه‌ای، ۱۴/۱۰/۱۳۹۴)

همچنین معظم له انتخابات را با توجه به نقش آن در تأمین پشتوانه مردمی و اقتدار نظام، حیثیتی دانسته و حتی پشتوانه‌ای برای مسئولان منتخب به شمار می‌آورد. از این رو تصریح دارند: «آبروی جمهوری اسلامی به انتخابات و

حضور مردم در پای صندوق‌های رأی و تأثیر یکایک مردم در انتخاب مدیران کشور است.» (همان، ۱۳۹۲/۱/۱) ایشان در آستانه هر انتخاباتی توصیه‌هایی خطاب به مردم، مسئولان، دست اندرکاران و همه دستگاه‌های مجری و نظارتی با هدف برگزاری بهتر و مؤثرتر انتخابات دارند. نگاهی کلی به رهنمودهای ایشان در خصوص انتخابات در مقاطع مختلف نشان می‌دهد فارغ از توصیه‌ها و موارد خاص هر انتخابات معظم له به دنبال تحقق چند راهبرد در پیوند با مصالح نظام و منافع ملی هستند که در ادامه مهم‌ترین موارد آن اجملاً مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱- مشارکت حداکثری

مشارکت به معنای حضور مردم در انتخابات یکی از معیارهای سنجش اقتدار مردمی نظام و مقبولیت آن در نزد ملت است. در شرایطی که کشور با انواع دشمنی‌ها و بدخواهی‌ها مواجه است، میزان حضور مردم در انتخابات بخشی از بازدارندگی سیاسی در برابر دشمنی‌ها به حساب می‌آید. ضمن اینکه با نگاه دینی نیز این مردم هستند که قدرت را برای نظام سیاسی فراهم می‌سازند. با این نگاه فرمانده معظم کل قوا (مدظله‌العالی) می‌فرماید: «آنچه من عرض می‌کنم و در درجه اول برای این حقیر مهم است، شرکت عمومی در انتخابات است و اینکه همه آحادی که می‌توانند رأی بدهند و مشمول قانونند، وارد انتخابات بشوند و انتخابات را پرشور کنند؛ این اولین خواسته و مهم‌ترین خواسته ما است.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۶/۱/۱)

«انتخابات، فقط یک پدیده سیاسی نیست. انتخابات، مظهر حضور مردم، مظهر احقاق حق و مظهر توانایی و اقتدار ملی برای یک کشور است. امروز در دنیا چه در کشور ما و چه در هر جای دیگر روی این حساب می‌شود که چند درصد از کسانی که می‌توانستند رأی بدهند، در یک انتخابات شرکت کردند و رأی دادند. از نظر مردم دنیا و تحلیلگران و سیاست‌گذاران عالم، آن نظامی مستحکم است که تعداد بیش‌تری از مردمش در هنگام انتخابات پای صندوق‌ها بیایند و رأی بدهند. این نشانه استحکام یک نظام است؛ که بحمدالله ما این

را در انتخابات‌های گوناگونی که در این سال‌های متوالی داشته‌ایم، همیشه نشان داده‌ایم.» (همان، ۱۳۷۸/۱۱/۲۶)

نگاه رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) به مقوله انتخابات، فراتر از نگاه جناحی و حزبی است؛ نگاه ایشان به قله‌های اعتلا و سربلندی ایران و نظام جمهوری اسلامی است و به همین دلیل در هر انتخاباتی همواره روی این نکته مهم تأکید دارند که نخستین برنده انتخابات، ملت ایران است:

«هرچه انتخابات پرشورتر باشد، عظمت ملت ایران بیشتر در چشم مخالفان و دشمنان دیده خواهد شد؛ برای ملت ایران حرمت بیشتری خواهند گذاشت؛ دوستان شما هم در دنیا خوشحال می‌شوند. عظمت ملت ایران را حضور مردم در انتخابات نشان می‌دهد.» (همان، ۱۳۸۸/۱/۱) به همین دلیل، موضوع «مشارکت حداکثری» در انتخابات، از نظر معظم له یک موضوع کاملاً راهبردی به حساب می‌آید که سایر موضوعات مرتبط با انتخابات در ذیل آن تعریف می‌شوند. از این رو، در شرایط تهدید و تلاش دشمن برای فرسایش قدرت نظام، رهبر معظم انقلاب در جایگاه ولی فقیه و رهبر جامعه اسلامی در ترغیب مردم به رأی دادن از هویت ملی و انگیزه‌های وطنی جامعه بهره گرفته و تصریح دارند: «انتخابات مال رهبری نیست، مال ایران اسلامی است، مال نظام جمهوری اسلامی است. همه باید ببینند در انتخابات شرکت کنند؛ این موجب می‌شود که نظام جمهوری اسلامی تقویت بشود، پایداری آن و ماندگاری آن تأمین بشود، کشور در حصار امنیت کامل باقی بماند.» (همان، ۱۳۹۴/۱۰/۱۹)

۲- انتخاب هوشمندانه و آگاهانه

اگر چه نفس حضور در پای صندوق رأی و انداختن رأی به آن اصل مشارکت را تأمین می‌کند، اما صلاحیت و شایستگی نامزد منتخب است که کارآمدی و توانمندی مجلس را معلوم می‌سازد. از این رو، رأی دهندگان باید با توجه به پیامد رأی ابتدا چند آگاهی سیاسی را کسب نمایند:

۱-۲- آگاهی و شناخت نسبت به نقش مجلس و وظایف و اختیارات نمایندگان
۲-۲- آگاهی و شناخت نسبت به وضعیت کشور و جامعه و نیازهای اساسی

که مجلس می‌تواند نسبت به آن پاسخگو باشد.

۲-۳- آگاهی و شناخت معیارهای معطوف به وضعیت کشور و نیازهای جامعه
 ۲-۴- شناخت سوابق، رویکردها، برنامه‌ها و توانمندی‌های احزاب و گروه‌های سیاسی و نامزدهای انتخاباتی با توجه به این نوع آگاهی‌های سیاسی است که رأی دهنده از میان نامزدها دست به گزینش و انتخاب زده و واجدین صلاحیت و توان لازم را به مجلس می‌فرستد. این نوع انتخاب است که ماهیت مجلس را تعیین می‌کند. با این نگاه است که رهبر معظم انقلاب می‌فرماید: «یکی اینکه حضور آگاهانه در انتخابات ... و انتخاب هوشمندانه از سوی آحاد مردم، یک مشارکت در سرنوشت کشور است. کشور ما متکی به آراء مردم است. علت اینکه دشمنان ملت و طمع‌ورزان به این آب و خاک نتوانسته‌اند در طول بیست و شش سال گذشته گزندی وارد کنند، حضور و اراده و مشارکت مردم در صحنه‌های مختلف بوده است.» (همان، ۱۳۸۴/۱/۱)

در همین راستا شناخت شرایط حاکم بر کشور و انقلاب و شاخص‌ها و معیارهای مربوط به آن اهمیت می‌یابد تا با انطباق آن بر نامزدها، کسانی به مجلس بروند که قادر به حل مسائل و مشکلات موجود باشند و این فراتر از جناح بندی‌ها و دسته بندی‌های سیاسی است. همان گونه که رهبر معظم انقلاب تأکید دارند: «به کی رأی بدهند؟ شاخص این است که شعارهای انقلاب بایستی به وسیله‌ی مسئولین و منتخبین ما روز به روز زنده‌تر شود این شاخص است. ربطی به جناح بندی‌ها ندارد، ربطی به اسم‌ها ندارد. علاج دردهای این ملت و وسیله رسیدن به آرمان‌های این ملت، شعارهای انقلاب است؛ اینها باید حفظ شود. آن کسانی که با این شعارها به معنای حقیقی کلمه مخالفند، دشمن این شعارهایند؛ اینها نباید در مراکز تصمیم‌گیری واقع بشوند. بین ملتند، باشند. آحاد ملت، هر کسی هر عقیده‌ای داشته باشد، اشکال ندارد؛ اما آن کسی که عقیده‌اش این است که این ماشین باید راه نیفتد، این را نمی‌شود پشت زل گذاشت. یک آدمی که عقیده‌اش این است که از این جا باید

این اتومبیل حرکت نکند، این شخص را پشت فرمان خودرو بگذاریم، هیچ وقت این اتومبیل حرکت نخواهد کرد. باید کسی را بگذاریم که معتقد به این حرکت باشد، معتقد به این راه باشد، معتقد به آن هدف باشد، معتقد به توانایی‌های ملی باشد، معتقد به اسلام، معتقد به انقلاب باشد و شاخص‌ها را قبول داشته باشد. این آن نقطه حساس است. این هم نکته دوم است. البته باید هوشیاری بخرج داد؛ باید هوشیاری بخرج داد. از دو روها و دورنگ‌ها و ظاهر باطن مختلف‌ها بایستی ترسید.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۶/۱۱/۲۸)

۳- تقویت و ارتقای کارآمدی نظام (اثربخشی)

با توجه به اهمیت مجلس شورای اسلامی در ساختار نظام مقدس جمهوری اسلامی که یک چهارم اصول قانون اساسی به قوه مقننه اختصاص یافته و به آن جایگاه ویژه‌ای برای حل مشکلات کشور و مردم می‌دهد، تقویت و کارایی آن به مثابه کارآمدسازی نظام به حساب می‌آید. رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) در این خصوص معتقدند: «آنچه که برای مردم در این انتخابات و همه‌گزینه‌های ملی و انتخابات‌ها مهم است، این است که سطح کارآمدی نظام روز به روز ارتقا پیدا کند؛ این اساس مسئله است. اگر مردم دنبال رئیس جمهور یا دنبال نماینده‌ی مجلس می‌گردند یا دنبال دیگر کسانی هستند که می‌خواهند آنها را با انتخاب تعیین کنند، در پی آن هستند که انسان‌های کارآمدی را براریکه مسئولیت بنشانند تا آنها بتوانند سطح کارآمدی نظام را افزایش بدهند و مشکلات مادی و معنوی مردم را حل کنند؛ این خواست مردم است. حالا گروه‌ها و احزاب و عناصر سیاسی هم هرکدام نقطه نظرهایی دارند؛ آن نقطه نظرات برای خودشان است.» (همان، ۱۳۸۳/۸/۲۴) اهمیت مسئله کارآمدی تا آنجاست که در مشروعیت نظام مردم‌سالاری دینی نیز به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌ها مورد توجه قرار می‌گیرد، به نحوی که رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) در باب نسبت بین کارآمدی و مشروعیت می‌فرمایند: «مشروعیت همه ما بسته به انجام وظیفه و کارایی در

انجام وظیفه است. بنده روی این اصرار و تکیه دارم که بر روی کار آیی ها و کار آمدی مسئولان طبق همان ضوابطی که قوانین ما متخذ از شرع و قانون اساسی است، بایست تکیه شود. هر جا کار آمدی نباشد، مشروعیت از بین خواهد رفت. این که ما در قانون اساسی برای رهبر، رئیس جمهور، نماینده مجلس و برای وزیر شرایطی قائل شده ایم و با این شرایط گفته ایم این وظیفه را می تواند انجام بدهد، این شرایط ملاک مشروعیت برعهده گرفتن این وظایف و اختیارات و قدرتی است که قانون و ملت به ما عطا می کند؛ یعنی این حکم ولایت، با همه شعب و شاخه هایی که از آن منشعب است، رفته روی این عناوین، نه روی اشخاص. تا وقتی که این عناوین، محفوظ و موجودند، این مشروعیت وجود دارد. وقتی این عناوین زایل شدند، چه از شخص رهبری و چه از بقیه مسئولان در بخش های مختلف، آن مشروعیت هم زایل خواهد شد. ما باید به دنبال کار آمدی باشیم. باید هر یک از کسانی که متصدی این مسئولیت ها، از صدر تا ساقه هستند، بتوانند آنچه را که برعهده آنهاست، به قدر معقول انجام دهند. انتظار معجزه و کار خارق العاده نداریم و نباید داشته باشیم؛ اما بایست انتظار تلاش موفق را، که در آن نشانه های توفیق هم مشاهده شود، داشته باشیم.» (همان، ۱۳۸۳/۶/۳۱)

با توجه به نکات فوق رأی دهندگان باید از میان نامزدها کسانی را انتخاب کنند که ورود آنها به مجلس کارآمدی و توان آن را افزایش داده و مجلس شورای اسلامی را در ترازوی قرار دهد که وکلا به نمایندگی از مردم، سایر قوا و سازمان ها را بر روی ریل کارآمدی و پاسخگویی قرار داده و مانع هرگونه انحراف و ناکارآمدی شود.

شاخص‌های مجلس و نمایندگان در تراز انقلاب

تأمل در مفهوم «مجلس تراز انقلاب اسلامی» نشان می‌دهد که چنین مجلسی علاوه بر داشتن وظایف و کارکردهای یک پارلمان مطابق با استانداردهای عمومی، باید واجد مجموعه‌ای از مختصات و ویژگی‌هایی از جنس و ماهیت انقلاب اسلامی هم باشد؛ یعنی همان طور که انقلاب اسلامی، استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی، اسلام و عدالت را برای مردم ایران در سال ۱۳۵۷ به ارمغان آورد و ایستادگی در برابر ابرقدرت‌های شرق و غرب و دفاع از مظلومان را به یک ارزش ارتقا داد، مجلس شورای اسلامی تراز انقلاب هم باید دارای نمایندگانی از این جنس باشد که نگرهبانی و پیش‌برندگی این آرمان‌ها و ارزش‌ها را تضمین کرده و با عمل به وظایف نمایندگی مردم در نظام مقدس جمهوری اسلامی، این انقلاب را نه تنها در ریل اصلی‌اش نگه دارد، بلکه آن را چندین گام به پیش هم ببرد.

شاخص‌های مجلس و نمایندگان با توجه به ماهیت نظام، با توجه به تغییرات محیطی و نیازهای جامعه تعیین می‌شود که برخی ثابت و برخی متغیر است. مهم‌ترین شاخص‌های مجلس و نمایندگان تراز انقلاب اسلامی را در شرایط فعلی می‌توان به قرار زیر برشمرد:

۱- **اسلام‌مداری و دین‌محوری:** در نظام مقدس جمهوری اسلامی که بر مدار دین تشکیل شده است، تمامی قوا باید بر این مدار حرکت کرده و هیچ‌گاه از محتوای اسلامی نظام فاصله نگیرند.

مجلس شورای اسلامی در امر قانون‌گذاری و تصمیمات نظارتی خود باید

پایبند و مقید به اسلام و احکام آن بوده و هر چند شورای نگهبان بر مصوبات آن نظارت می‌کند، اما خود در انجام وظایف نباید از شرع مقدس فاصله بگیرد. حضرت امام خمینی(ره) به عنوان بنیانگذار نظام جمهوری اسلامی تصریح دارند: «مجلس شورای اسلامی است که در رأس تمام نهادهای نظام جمهوری اسلامی است، از ویژگی‌های خاص برخوردار است که مهم‌ترین آن‌ها اسلامی - ملی بودن آن است. اسلامی است که تمام تلاشش در راه تصویب قوانین غیر مخالف با احکام مقدس اسلام است خصوصاً با برخورداری از شورای محترم نگهبان. و ملی است که از متن ملت جوشیده است و دست شرق و غرب و وابستگان به آنان از سرنوشت آن کوتاه شده است.» (صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۲۷۳) همچنین معظم له در جای دیگر می‌فرماید: «مجلس یک مجلس مشورتی اسلامی است، نه یک مجلسی که در جاهای دیگر متعارف است و مربوط به این مسائل اسلامی نیست و کاری به مذهب ندارد. مجلس اسلامی است، باید نظرها، نظرهای خیرخواهانه اسلامی باشد.» (همان، ج، ص ۲۳۳)

۲- ولایت مداری: در ساختار نظام، سه قوه به صورت مستقل زیر نظر ولایت فقیه تعریف شده‌اند و تنظیم قوا و سیاست گذاری‌های کلان نظام با رهبری است. بدیهی است هم مشروعیت تصمیمات و اقدامات و هم اثربخشی و کارآمدی قوا به ولایت مداری و اطاعت از این جایگاه مهم گره خورده است. امام خمینی(ره) این ویژگی مجلس را در پیوند با ولایت امیرالمؤمنین(ع) تعیین و فرموده‌اند: «اگر مجلس که از مقامات بلند یا بلندترین مقام کشوری است، اگر چنانچه الگو قرار داد آن چیزی که امیرالمؤمنین(ع) می‌خواست و آن عدالتی را که او در همان برهه کمی که به او مجال دادند، خیلی کم مجال پیدا کرد، اگر الگو قرار بدهند آن را برای اینکه احکام را و اموری که محول به آنهاست به آن نحو اجرا بکنند، به آن نحو تصویب بکنند و دقت بکنند، آن وقت می‌شود گفت که مجلس ما هم از متمسکین به امیرالمؤمنین(ع) هستند.» (صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۱۲۷) شارح مکتب امام و مفسر اندیشه سیاسی او رهبر معظم

انقلاب (مدظله‌العالی) نیز تصریح دارند: «وکیل آینده مجلس، باید دنبال راه امام و در خط او باشد؛ آن مرد بزرگ و انسانی که دشمنانش هم به عظمت و صداقت و شجاعت او اذعان و اعتراف می کردند... این طور آدمی شایسته آن است که به عنوان وکیل این ملت به مجلس شورای اسلامی برود، آن کسی که بفهمد امام (ره) چه می گفت؟ چه می خواست و چرا می خروشید؟» (امام خامنه ای، ۱۳۷۴/۱۲/۱)

۳- مردم داری: مردم در نظام جمهوری اسلامی مولد قدرت بوده و از آن جایی که اکثریت مسلمان و متدین نیز هستند، یک رکن اقتدار، استحکام و ماندگاری انقلاب و نظام به حساب می آیند. همین مردم با انتخابات، وکلای خود را به مجلس می فرستند و لذا رعایت آنان توسط نمایندگان امری ضروری و حتمی است.

نمایندگان مردم باید از جنس مردم و در کنار آنان بوده و به نیازهای واقعی آنان کاملاً شناخت و آشنایی داشته و در برآوردن و پاسخگویی به آن از هیچ تلاشی فروگذار نباشند. رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) در این خصوص تصریح دارند: «نیازها و مطالبات حقیقی مردم را می شناسید؛ اشتغال، مبارزه با فساد مالی، زدودن محرومیت از مناطق محروم، مهار تورم و مقابله با گرانی، روان شدن چرخه خدمت رسانی، گسترش و اعتلای فرهنگ و اخلاق، رونق یافتن علم و تحقیق، مسئولیت پذیری و پاسخگویی مسئولان حکومتی، در شمار برجسته ترین این نیازها است و اینهاست که عدالت اجتماعی را ممکن و پیشرفت و توسعه را محقق می سازد. نیازهای موهوم و ساخته‌ی دست تبلیغاتچی‌های بیگانه و بدخواه، نباید به جای این خواسته‌های حقیقی بنشینند» (امام خامنه ای، ۱۳۸۳/۳/۶)

۴- پایگاه مستحکم دفاع از اسلام و انقلاب: مجلس تراز انقلاب اسلامی، پایگاه مستحکم انقلاب و اسلام در برابر تهدیدات فزاینده، متنوع و پیچیده استکبار جهانی در شرایط فعلی است. انقلاب اسلامی از ابتدای پیروزی و تشکیل نظام جمهوری اسلامی همواره آماج سنگین ترین حملات و توطئه

های نظامی، سیاسی، امنیتی، فرهنگی و اقتصادی بوده است. طبیعی است که این انتظار از مجلس شورای اسلامی وجود داشته باشد تا سنگر و کانونی برای دفاع از انقلاب و نظام در مقابل این حمله‌های سنگین و رنگارنگ باشد. به ویژه اینکه مجلس با پشتیبانی به رأی مردم هم اقتدار داشته و هم بازتاب دهنده خواست مردم به حساب می‌آید؛ مردمی که با مبارزه‌های خونین انقلاب را به ثمر نشانده و نظام‌سازی و تثبیت آن را با مجاهدت پیش برده‌اند. بنابراین مجلس باید همواره صیانت از عزت دینی و انقلابی را نصب العین قرار داده و از این شأن خود کوتاه نیاید. برخی از تصمیمات مجلس با چنین انتظاری مغایرت دارد. به عنوان نمونه، تصور مجلسی که در عرض کمتر از ۲۰ دقیقه در مورد موضوع مهمی همچون برجام، بدون توجه به ملاحظات راهبردی رهبر معظم انقلاب تصمیم‌گیری می‌کند، به عنوان یک مجلس تراز انقلاب بسیار دشوار است.

۵- مانع و رادع انحراف: گرچه بسیاری از نمایندگان در پیوند با جناح‌ها و احزاب سیاسی به مجلس راه پیدا می‌کنند، اما انتظار این است در انجام وظایف نمایندگی بر محور مصالح نظام و منافع ملی حرکت کرده و علقه‌های جناحی را در مواجهه با لغزش‌ها، انحرافات، خیانت‌ها و فتنه‌ها علیه نظام کنار بگذارند. دغدغه اصلی آنها مسائل اصلی و اساسی جامعه و کشورش بوده و از منافع و علقه‌های شخصی و جناحی عبور کنند. حال اینکه برخی تحرکات در مجلس نشان از ضعف آن در این عرصه دارد. به عنوان مثال، در شرایطی که جامعه با مشکلات متعدد اقتصادی اجتماعی دست و پنجه نرم می‌کند و چند سالی است این معضلات به دغدغه اصلی رهبر معظم انقلاب و همه دلسوزان نظام تبدیل شده، تعدادی از نمایندگان مجلس روی رفع حصر از سران فتنه سال ۱۳۸۸ متمرکز شده و با هدف سرپوش گذاشتن بر انحرافات و خطاهای جبران ناپذیر گذشته، وقت و انرژی مجلس را به این موضوع اختصاص می‌دهند. یا مثلاً با وجود اینکه همه صاحب‌نظران و دلسوزان بر اهمیت موضوع حجاب و برخورد با بدحجابی فزاینده در جامعه اتفاق نظر دارند و تحرکات علنی نیز از سوی جریانات و محافل معاند برای زیر سؤال بردن این اصل خدشه‌ناپذیر

دینی در جریان است، از سوی برخی نمایندگان مجلس توجیهاتی در خصوص اختیاری بودن حجاب و مواردی از این دست شنیده می‌شود. این موارد حکایت از آن دارد که هنوز تا یک مجلس در تراز انقلاب فاصله جدی وجود دارد.

۶ - استکبارستیزی: ایستادگی در برابر استکبار از شاخصه‌های انقلاب و نظام اسلامی است که رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) در بیانیه گام دوم انقلاب به عنوان هفتمین مورد از برکات بزرگ انقلاب اسلامی به آن اشاره داشته و فرموده‌اند: «**نماد پر ابهت و باشکوه و افتخارآمیز ایستادگی در برابر قلدران و زورگویان و مستکبران جهان و در رأس آنان آمریکای جهانخوار و جنایتکار روز به روز برجسته‌تر شد. در تمام این چهل سال تسلیم‌ناپذیری و صیانت و پاسداری از انقلاب و عظمت و هیبت الهی آن و گردن برافراشته آن در مقابل دولت‌های متکبر و مستکبر، خصوصیت شناخته شده ایران و ایرانی به ویژه جوانان این مرز و بوم به شمار می‌رفته است.**» (بیانیه گام دوم انقلاب)

انتظار می‌رود مجلس شورای اسلامی به عنوان عصاره فضیلت‌های مردم از چنین ویژگی در حد عالی برخوردار بوده و در کلیه تصمیمات خود به آن وفادار و با هر گونه ضعف، سستی و خدای ناکرده ذلت‌پذیری در سایر قوا و مراکز مقابله و از اختیار استیضاح برای حذف عناصر ذلیل و مرعوب استفاده نماید.

۷- بازوی کارآمد نظام و رهبری: مجلس تراز انقلاب اسلامی مجلسی است که بازوی کارآمد نظام و رهبری برای حل مسائل اساسی کشور است. مجلس کارآمد اولاً نیازهای واقعی مردم را در سطح ملی می‌شناسد و به اصطلاح در دأشنای مردم است، ثانیاً قوانینی در راستای گره‌گشایی از این مشکلات و نیازها تصویب می‌کند، و ثالثاً تمامی ابزارهای خود را برای اجرای صحیح این قوانین به کار می‌گیرد. مجلس شورای اسلامی در این زمینه از اختیارات و ابزارهای بی‌نظیری وفق قانون برخوردار است. نظارت بر فرایندها و عملکردها در سایر قوا و نهادها هم موضوع مهمی است که از یک مجلس تراز انقلاب انتظار می‌رود براساس معیارهای مشخص در دستور کار داشته باشد. در سال ۱۳۸۹ رهبر معظم انقلاب موضوع مهم و راهبردی اقتصاد مقاومتی را به عنوان

کلید پیشرفت و رشد کشور و حل مشکلات جاری نظام و استحکام انقلاب مطرح کردند. در چند سال اخیر نیز ضمن ابلاغ سیاست‌های کلی نظام در موضوع اقتصاد مقاومتی، معظم له این دغدغه جدی خود و نیاز اساسی نظام را در قالب نام‌گذاری‌های سالیانه منعکس ساخته‌اند. اما متأسفانه جز در موارد بسیار نادر و البته نه چندان مؤثر، هیچ حرکت جدی نه در حوزه قانون‌گذاری و نه در حوزه نظارت از مجلس شورای اسلامی در این زمینه صورت نگرفته است.

۸ - وابسته نبودن به کانون‌های قدرت و ثروت: مجلس شورای اسلامی در تراز انقلاب که انتظار می‌رود به کارآمدی نظام و حل مشکلات مردم کمک کند نباید به کانون‌های قدرت و ثروت که به دنبال فرصت طلبی و سوء استفاده بوده و از مجاری غیرقانونی و مفسده انگیز ارتزاق می‌کنند وابسته شود، چرا که این وابستگی علاوه بر بی‌اعتباری و سلب اعتماد از مجلس، مانع از انجام وظایفی چون تحقیق و تفحص و اعمال نظارت قانونی می‌شود.

از آنجا که کانون‌های قدرت و ثروت با لابی‌گری به دنبال فراهم کردن پوشش‌های قانونی برای اقدامات خلاف و فرصت طلبانه هستند، نزدیک شدن و وابستگی مجلس شورای اسلامی به آنها می‌تواند زمینه ساز انحراف در سایر دستگاه‌ها و قوا بشود. چنین خطری را می‌توان از هشدارهای امام راحل و عظیم الشان به خوبی دریافت که فرموده است: «اگر خدای نخواسته انحرافی در مجلس پیدا بشود، چون منعکس می‌شود به همه جا ممکن است انحراف در سطح گسترده‌ای پیدا بشود چنان که اگر انحرافات را شما بوسیله اعمال و افعال تان از ملت سلب کنید، اجر بزرگی را دارید، اجر انبیاء را دارید.» (صحیفه نور، ج ۱۲، ص ۱۱۷)

گاهی برخی از این کانون‌ها مانع انجام وظایف قانونی مجلس در مبارزه با فساد می‌شوند که نمونه آن، مسکوت گذاشتن مکرر اجرای طرح تحقیق و تفحص از برخی بنگاه‌های اقتصادی است که ناکارآمدی آنها بر همگان آشکار است.

شاخص ها و ویژگی های نمایندگان مجلس شورای اسلامی

هر چند شورای نگهبان با بررسی های قانونی تعدادی از نامزدها را که از صلاحیت های لازم برای نمایندگی برخوردارند، تأیید و به جامعه معرفی می کند، اما قطعاً شایستگی ها، توانمندی ها و تجارب آنان برای ایفای نقش نمایندگی در مجلس شورای اسلامی متفاوت است. بنابراین حال نوبت رأی دهندگان است که با مد نظر قرار دادن شاخص ها و معیارهایی که به شرایط و نیازهای نظام، کشور و جامعه مرتبط است، از میان نامزدهای تأییدشده دست به گزینش زده و به شایسته ترین آنان رأی دهند. شناخت و آگاهی به شاخص ها یک حق شهروندی است که امکان شایسته گزینی را در انتخابات فراهم می کند. گاهی این شاخص ها را رهبر معظم انقلاب به عنوان دیده بان انقلاب و مطلع ترین فرد از نیازها و مصالح نظام جامعه اعلام می دارد.

نگاهی به مهم ترین ویژگی های نمایندگان در تراز انقلاب نیز خالی از لطف نیست. رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) در این خصوص به طور مفصل به بیان ویژگی ها و شاخص های نمایندگان تراز انقلاب پرداخته اند که در ادامه به نمونه هایی از این رهنمودها اشاره می شود:

«بهترین کیست؟ من نسبت به شخص، هیچ گونه نظری ابراز نمی کنم؛ اما شاخص هایی وجود دارد. بهترین، آن کسی است که درد کشور را بفهمد، درد مردم را بداند، با مردم یگانه و صمیمی باشد، از فساد دور

باشد، دنبال اشرافی‌گری خودش نباشد. آفت بزرگ ما اشرافی‌گری و تجمل‌پرستی است؛ فلان مسئول اگر اهل تجمل و اشرافی‌گری باشد، مردم را به سمت اشرافی‌گری و به سمت اسراف سوق خواهد داد.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۸/۲/۲۲)

«پایبندی او به اسلام باشد، پایبندی او به عدالت باشد، پایبندی او به منافع ملی باشد، مرز او با دشمن مرز مشخصی باشد... بعضی، از دشمن رودر بایستی دارند؛ بعضی، ملاحظه دشمن را می‌کنند. ملاحظه ملت را باید کرد، ملاحظه خدا را باید کرد، نه ملاحظه دشمن را. دشمن دشمن است؛ هرچه ملاحظه کنی، هرچه عقب بنشینی، او جلو می‌آید. اگر خاکریز شما در مقابل دشمن خاکریز مستحکمی نباشد، او نفوذ می‌کند. دشمنان این را می‌خواهند. یکی از شاخص‌ها همین است. مردم در هر جای کشور هستند، به این شاخص توجه کنند آن کسانی که مرزشان با دشمن و دست‌نشانندگان دشمن مرز کم‌رنگی است، اینها برای ورود به مجلس اصلح نیستند. کسانی باید باشند که مرز روشنی با دشمن داشته باشند.» (همان، ۱۳۸۶/۱۲/۲۲)

«لکن رکن اصلی، تدین است؛ یعنی اعتقاد به اسلام و به اصول و پایه‌های دینی و عامل بودن به اینها. این، اساس قضیه است. نماینده‌ای که متدین باشد، شما خاطر تان جمع است که خیانت نخواهد کرد؛ کار خلاف نخواهد کرد؛ حتی کوتاهی و سستی نخواهد کرد... نماینده متدین، مصالح انقلاب و کشور را بر مسائل شخصی یا گروهی، مقدم می‌داند. تدین، این خصوصیات و این خواص مهم را دارد. اگر این شرط را بتوانید تأمین کنید و نماینده متدین را ان شاءالله پیدا و انتخاب کنید، آن جهات بعدی قابل تأمین تر است.» (همان، ۱۳۷۱/۲/۱۷)

«آن کسانی که مرزشان با دشمن و دست‌نشانندگان دشمن مرز کم‌رنگی است، اینها برای ورود به مجلس اصلح نیستند. کسانی باید باشند که مرز روشنی با دشمن داشته باشند. این را من قبلاً هم گفتم، حال هم تکرار می‌کنم، بگردید؛ از خدا هم کمک بخواهید، از آدم‌های

مطلع و امین و با صداقت کمک بخواهید، تا بدانید چه کسانی را باید بفرستید مجلس؛ آن وقت مجلس، مجلسی خواهد شد که می تواند آرمان های ملت را تبلور و تجسم ببخشد به معنای واقعی کلمه...» (همان، ۱۳۸۶/۱۲/۲۲). اما به طور خلاصه، با نگاهی به مجموعه بیانات و رهنمودهای رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی)، مهم ترین ویژگی های یک نماینده تراز انقلاب را می توان در سه بخش دسته بندی کرد:

الف) شاخص های انتخاباتی

- ۱- استفاده از شیوه های تبلیغاتی صحیح؛
- ۲- پرهیز از بداخلاقی انتخاباتی؛
- ۳- پرهیز از اسراف و هزینه های سنگین تبلیغاتی و انتخاباتی.

ب) شاخص های فردی

- ۱- تعهد و پایبندی به مبانی و ارزش های اسلام، نظام انقلابی و اهداف ملت؛
- ۲- اعتقاد به خدمتگزاری مردم و مستضعفان؛
- ۳- استکبارستیزی، شجاعت و مقاومت در برابر فشارهای دشمن؛
- ۴- استقلال طلبی و مرزبندی با دشمن؛
- ۵- طهارت اقتصادی، ساده زیستی و اجتناب از اشرافی گری و عدم اتصال به مراکز ثروت و قدرت؛
- ۶- تخصص، تجربه، حسن سابقه، صداقت و روراستی؛
- ۷- مردمی بودن و وفاداری به پیگیری مطالبات منطقی مردم.

ج) شاخص های کاری

- ۱- کارآمدی، خستگی ناپذیری و اعتقاد به مدیریت جهادی؛
- ۲- آگاهی از نیازهای جامعه و مردم و اهتمام در جهت رفع مشکلات؛
- ۳- بصیرت، هوشمندی و تدبیر؛
- ۴- عدالت طلبی، امانت داری و فسادستیزی؛
- ۵- حرکت در جهت آرمان ها و پیشرفت کشور؛
- ۶- التزام به قانون؛
- ۷- پایبندی به اقتصاد مقاومتی و ایمان به ظرفیت های درونی.

نقش شهروندان در شکل‌گیری مجلس شایسته و کارآمد :

انتخابات در جمهوری اسلامی ایران انعکاس دهنده نظر واقعی و رأی مردم است، به گونه‌ای که به هر نامزدی رأی دهند همان رأی خوانده شده و همان نامزد از صندوق رأی خارج خواهد شد. بنابراین چنانچه مردم با درک آثار و نتایج رأی خود، با درایت و شناخت وارد صحنه انتخابات مجلس شورای اسلامی شده و نمایندگانی، جامع‌نگر، کاردان، آزمون‌داده، دین‌مدار، مردم‌گرا و عدم وابسته به کانون‌های ثروت و قدرت را انتخاب کنند، شاهد برپایی مجلسی کارآمد، عدالت‌گستر و مقتدر خواهیم بود که نمایندگان آن با استفاده از اختیارات و وظایف خود به ارتقای کارآمدی، حل مسائل و مشکلات واقعی مردم و رفع آسیب‌ها و چالش‌های جامعه کمک خواهند کرد.

چنین اتفاقی مستلزم حساسیت، تعهد و احساس مسئولیت رأی‌دهندگان نسبت به سرنوشت کشور است که مجلس در آن نقش مهمی دارد. از نگاه امام راحل و عظیم‌الشان «اگر مجلس یک مجلس اسلامی که با انتخاب صحیح انجام بگیرد و اشخاصی که انتخاب می‌شوند واقعا منتخب ملت باشند، تمام کارهای کشور با دست مجلسی‌ها اصلاح می‌شود.»

(صحیفه نور، ج ۱۷، ص ۲۷۲)

برای شکل گیری یک مجلس در تراز نظام و کشور اسلامی دقت به رأی و چگونگی انتخاب بسیار مهم است و دارای پیامدهای خطیری است. از نگاه امام خمینی (ره) «مسئله این نیست که خب، من دلم می خواهد یک وکیل داشته باشم، دلم می خواهد یک وزیر داشته باشم، خیر، قضیه این نیست، قضیه سپردن یک مملکتی است به دست یک کسی که اگر نایب از کار در آید، صدمه به اسلام می زند، جمهوری اسلامی را از بین می برد، این مسئله حیاتی است برای شما، برای اسلام و مسلمین. آسان این را نگیرید که ما دخالت نمی کنیم. یک دسته بگویند ما دخالت نمی کنیم از باب اینکه امر سیاسی است به ما چه. این امر سیاسی به همه مربوط است، به اسلام مربوط است، به حفظ اسلام مربوط است.» (همان، ج ۱۵، ص ۵۹) با همین نگاه است که امام راحل (ره) هر گونه بی تفاوتی را نسبت به انتخابات نفی و مسئولیت کارآمدی و توانمندی مجلس را بر عهده شهروندان می دانند. ایشان می فرمایند: «امروز مسئولیت به عهده ملت است، ملت اگر چنانچه کنار بنشینند، اشخاص مؤمن، اشخاص متعهد کنار بنشینند و اشخاصی که نقشه کشیده اند برای این مملکت از چپ و راست، آنها وارد بشوند در مجلس، تمام مسئولیت به عهده ملت است، هر قدمی که بر ضد اسلام بردارند در نامه اعمال ملت نوشته می شود، هر کاری که انجام دهند مسئولیتش متوجه ملت است.» (همان، ج ۱۲، ص ۶)

انتخاب به معنی فرایندی شامل شناخت و قضاوت در مورد نقاط قوت و ضعف گزینه های مختلف و برگزیدن یک یا چند مورد از آنها است. در فرایند انتخاب، یک فرد با توجه به خواسته ها، اهداف، توانایی ها، امکانات، شرایط و اوضاع و... از میان دو یا چند گزینه در یک موضوع خاص، یک یا چند مورد را که بهتر و بیشتر با شرایط مورد نظر تطابق دارند یا او را به اهداف نزدیک تر می سازند، انتخاب می کند. طبیعی است که فرد در این فرایند، بسته به میزان اهمیتی که این انتخاب و گزینه منتخب برای او دارد، تحقیق لازم را صورت داده و با کسب اطلاعات مورد نیاز از زوایای مختلف امر، با محاسبه پیامدهای هر

انتخاب، دست به گزینش می‌زند. این فرایند در زندگی اجتماعی انسان‌ها هر روز بارها تکرار می‌شود. نکته مهم اینجاست که به دلیل اختیار فرد در گزینش میان موارد مختلف و بعضاً سود و زیان این انتخاب به لحاظ منطقی برعهده خود فرد است. به بیان دیگر، مسئولیت پیامدهای مثبت یا منفی این انتخاب برعهده خود فرد گزینشگر خواهد بود.

انتخابات در معنای سیاسی نیز از این قاعده مستثنی نیست. انتخابات (اعم از مجلس شورای اسلامی، خبرگان رهبری، ریاست جمهوری یا شوراها) در واقع گزینش فرد یا افرادی از میان مجموعه‌ای از افراد است که از حداقل شرایط مورد نظر برخوردارند، البته نقاط اشتراک و اختلافی هم در میان آنها وجود دارد. اینکه کدام گزینه بهتر می‌تواند اهداف، منافع ملی، مصالح نظام و مسائل کشور و مردم را پیگیری و به نتیجه برساند یا کدام گزینه نسبت به دیگران از شایستگی بیشتری برای تصدی این مسئولیت برخوردار است، موضوعی است که از منابع و راه‌های مختلفی قابل شناسایی است. این خود فرد انتخاب کننده است که باید تشخیص دهد کدام گزینه مناسب تر است. بنابراین، مسئولیت پیامدهای این انتخاب نیز برعهده خود همین فرد (و افراد دیگر) است. یعنی اگر انتخاب کنندگان، نمایندگان دلسوز، مردمی، ولایی، بصیر، آگاه و انقلابی را انتخاب کنند، برای مدت چهار سال مجلسی کارآمد و انقلابی را تشکیل داده اند که دلسوز آنها و نظام بوده و به معنای واقعی به کشور و ملت خدمت خواهد کرد. برعکس آن هم (همان طور که در مقاطع مختلف مشاهده شده) کاملاً صادق است: انتخاب نمایندگانی بر اساس معیارهای غیرواقعی و نادرست و به دور از هوشمندی و زمان شناسی، باعث تشکیل مجلسی شده که نه تنها باری از دوش ملت بر نداشته، بلکه هزینه های هنگفتی را بر دوش ملت و انقلابی گذاشته است.

جامعه اسلامی در انتخابات وظیفه حساسی دارند، از این رو در این امر باید سعی کنند معیارشان فقط رضای خدا و مصلحت جامعه باشد و در انتخاب آنها هیچ گونه انگیزه‌های غیر از انتخاب شایسته ترین را نداشته باشند. بر همین اساس در انتخابی که صورت می‌گیرد باید افرادی کاملاً شناخته شده

و واجد صلاحیت و شایستگی برای انجام وظایف خطیر و سرنوشت ساز نمایندگی به مجلس راه پیدا کنند.

از این رو، هیچ گونه لج بازی، تعصبات نژادی، محلی، قومی و قبیله‌ای، روابط دوستی و گروهی و حزبی، هواهای نفسانی و دنیاطلبی و مصلحت اندیشی‌های نابجا نباید در انتخاب نامزدها راه پیدا کند و همان طور که گفته شد، با توجه به پیامدهای مهم این انتخاب، افراد باید براساس شاخص‌ها و معیارهایی دست به گزینش نمایندگان مجلس بزنند که بعداً مردم و کشور از نتایج مثبت این انتخاب منتفع شده و هیچ گونه هزینه اضافی و نابجا بر کشور و مردم بار نشود. رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) در این خصوص می‌فرماید: «هر چه انتخاب کنید برای خود انتخاب کرده‌اید. انتخاب خوب شما به خودتان بر می‌گردد، انتخاب با غفلت هم بدی‌اش به خودتان برمی‌گردد. با اختیار و اراده، کار را درست انجام دهید.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۴/۱۲/۵)

بنابراین، کیفیت نمایندگان منتخب و کلیت مجلس شورای اسلامی، کارآمدی یا ناکارآمد بودن، انقلابی یا غیرانقلابی بودن و مؤثر و مفید بودن یا نبودن مجلس دقیقاً به نوع و کیفیت انتخاب مردم بستگی دارد.

چگونگی دستیابی به نامزد اصلح

در خصوص راه های دستیابی به نامزد اصلح نکات زیادی وجود دارد، اما نگاهی به برخی رهنمودهای رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) در این زمینه، بیش از بقیه موارد راهگشا است:

«آنچه که در این فاصله و در این فرصت مهم است، این است که مردم علاوه بر همت بر حضور، همت بر انتخاب خوب هم داشته باشند. همان طور که عرض کردیم، یک انتخاب خوب، یک انتخاب درست، نه فقط در طول چهار سال، گاهی در طول دهها سال تأثیراتش برای کشور باقی می ماند. برای انتخاب خوب باید فکر کرد، باید معیارها را شناخت... اجمالا معیار اصلی این است که کسانی سرکار بیایند که همتشان بر حفظ عزت و حرکت کشور در جهت هدف های انقلاب باشد. آنچه ما در این سال های طولانی از خیرات و برکات به دست آورده ایم، به برکت هدف های انقلاب بوده است؛ هر جایی که ما کم آوردیم، عقب ماندیم، شکست خوردیم، به خاطر غفلت از هدف های انقلاب اسلامی و هدف های اسلامی بوده است. کسانی سر کار بیایند که مصداق: «ان الذین قالوا ربنا الله ثم استقاموا» باشند؛ اهل

استقامت، اهل ایستادگی باشند؛ زرهی پولادین از یاد خدا و از توکل به خدا بر تن خودشان بپوشند و وارد میدان شوند. شعارها را نگاه کنید، ببیند شعارهایی که تعیین می‌کنند، چه جور شعارهایی است؟ گاهی بعضی‌ها - البته اشتباه می‌کنند - برای جلب آرا، شعارهایی می‌دهند که این شعارها از حدود قدرت و اختیاراتشان بیرون است؛ این‌ها را مردم هوشمند ما می‌توانند بشناسند، مراقبت کنند، دقت کنند. آنچه که برای مردم لازم است، آنچه که فوریت بیشتری دارد، آنچه که با واقعیات و امکانات کشور سازگار است، آنچه که به افزایش قدرت درونی ملت می‌انجامد، آن‌ها را در شعارهایشان بگنجانند؛ این یکی از معیارها است.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۲/۲/۲۵)

«همچنان که اصل انتخابات یک تکلیف الهی است، انتخاب اصلح هم یک تکلیف الهی است.» (همان، ۱۳۷۶/۲/۳۱)

در خصوص شیوه کشف و انتخاب فرد اصلح نیز رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) در مقاطع مختلف نکته‌ها و شیوه‌هایی را بیان نموده‌اند. توجه به این نکته‌ها می‌تواند ما را در چگونگی کشف فرد اصلح راهنمایی نماید.

«این را من قبلاً هم گفتم، حالا هم تکرار می‌کنم، بگردید؛ از خدا هم کمک بخواهید، از آدم‌های مطلع و امین و باصداقت کمک بخواهید.» (همان، ۱۳۸۶/۱۲/۲۲)

رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) در باب تأکید بر لزوم ادای تکلیف همراه با شناخت و انتخاب صالح‌ترین‌ها فرموده‌اند:

«نکته بعدی در باب انتخابات این است که مردم باید به فکر شناخت اصلح باشند؛ چون امر کوچکی نیست. مسئله انتخابات، مسئله سپردن سرنوشت بخش عمده امکانات کشور به یک نفر و یک مجموعه است. سرنوشت مسائل اقتصادی، مسائل فرهنگی، روابط خارجی و مسائل گوناگون دیگر تا حدود زیادی به این قضیه وابسته است... شورای نگهبان طبق وظیفه قانونی خود، کسانی را که از لحاظ معیارهای قانونی صلاحیت دارند، مشخص خواهد کرد. سپس من و

شما بایستی در بین این مجموعه نگاه کنیم و کسی را که اصلح است، انتخاب کنیم. این هم وظیفه بسیار مهمی است.» (همان، ۱۳۸۰/۲/۱۱) «برای برداشتن گام‌های استوار در آینده، باید گذشته را درست شناخت و از تجربه‌ها درس گرفت؛ اگر از این راهبرد غفلت شود، دروغ‌ها به جای حقیقت خواهند نشست و آینده مورد تهدیدهای ناشناخته قرار خواهد گرفت.» (بیانیه گام دوم انقلاب)

خلاصه کلام معظم له در خصوص راه‌های شناخت کاندیدای اصلح از میان هزاران فرد حاضر در صحنه، تحقیق و کسب اطلاعات در مورد میزان تعهد افراد به مکتب اسلام، انقلاب و رهبری، نظام و مردم، میزان تجربه، تخصص و کارآمدی، میزان توانمندی، گرایش‌های سیاسی و سایر موارد مطرح شده و در نهایت توکل به خداوند متعال برای انتخاب درست است. فرایند کلی و چگونگی شناخت کاندیدای اصلح به قرار زیر هستند:

۱- **مطالعه و بررسی مواضع احزاب و جریانات سیاسی و نامزدها:** اگر برای رأی دهندگان مقدور باشد باید به صورت شخصی به دنبال مطالعه و بررسی سوابق، مواضع و عملکرد احزاب و جریانات سیاسی و نامزدها برآیند. اما از آنجا که برای غالب رأی دهندگان این فرصت و امکان فراهم نیست، استفاده از جلسات بصیرتی و مطالعه نشریات آگاه‌سازی سیاسی راه میان‌بر و شیوه منطقی محسوب می‌شود.

۲- **مراجعه به افراد معتمد و اعتماد به مشاوره آنان:** هر چند مردم شریف ایران به برکت انقلاب اسلامی از رشد سیاسی بالایی برخوردارند، اما مشاوره با افراد آگاه و متدین برای شایسته‌گزینی در انتخابات و افزایش ضریب آگاهی نسبت به گروه‌های سیاسی و نامزدهای انتخاباتی بویژه در کلان‌شهرها که تعداد نمایندگان بالا بوده و شناخت همه نامزدها کاری ساده نیست، یک ضرورت لازم و گاهی اجتناب‌ناپذیر به حساب می‌آید. در این راستا امام راحل می‌فرماید: «جامعه اسلامی ایران که به این بیعت و این پیمان بزرگ وفادار مانده‌اند، مسلم قدرت انتخاب اصلح را دارند، البته مشورت در کارها از دستورات اسلامی است و مردم با متعهدین و معتمدین

خویش مشورت می نمایند.» (صحیفه نور، ج ۲۰، ص ۱۹۴) همچنین معظم له بین اعتماد برای مشورت و آزادی انتخاب منافاتی قائل نبوده و تصریح دارند: «مردم با علما و اشخاص مورد اعتمادشان مشورت کنند، بعد به هر کس که خواستند رأی دهند.» (همان، ج ۱۸، ص ۱۷۹) در این راستا، خلف صالح ایشان رهبر معظم انقلاب نیز توصیه مشابه داشته و به مردم شریف ایران فرموده اند: «مردم باید بگردند و بشناسند و اگر قرار است برای شناختن به توصیه کسانی گوش کنند، آنان را برای شنیدن توصیه شان انتخاب کنند که به آن‌ها واقعا اطمینان داشته باشند و با دلی آسوده و خالی از شک بتوانند به معرفی آنان عمل کنند.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۶۲/۱۱/۱۵) همچنین معظم له در موردی دیگر به مردم توصیه می‌کنند: «مردم هم نگاه کنند و اصلح را انتخاب کنند... شما تلاش خود را بکنید؛ مشورت خود را بکنید؛ از کسانی که فکر می‌کنید می‌توانند شما را راهنمایی کنند، راهنمایی بخواهید؛ به هر نتیجه‌ای که رسیدید، عمل کنید و رأی بدهید؛ اجر شما را خدای متعال خواهد داد. ما مأموریم که به آنچه می‌فهمیم و به آنچه تکلیف الهی تشخیص می‌دهیم، عمل کنیم؛ مطابق با واقع شد یا نشد، اجر ما محفوظ است. اجر کسی که عامل به تکلیف است، پیش خدای متعال محفوظ است.» (همان، ۱۳۸۴/۳/۳)

بدیهی است در مشورت گرفتن از افراد و معتمدان باید به تدین، شناخت و آگاهی و عدم وابستگی آن‌ها به احزاب و گروه‌های سیاسی اطمینان داشت. همان‌گونه «مَنْ شَاوَرَ ذِي الْأَلْبَابِ، دَلَّ عَلَى الصَّوَابِ» (هر کس با صاحبان اندیشه مشورت کند، به راه راست هدایت می‌شود). (بحار الانوار، ج ۷۷، ص ۴۲۲) و امام صادق (ع) نیز می‌فرمایند: «شاور فی امرک الذین یخشون الله عزوجل» (در امور خود با کسانی که از خدا می‌ترسند مشورت کن). (الخصال، ج ۱، ص ۱۶۹)

بر همین اساس امام خمینی (ره) در وصیت نامه سیاسی - الهی خود برای پیشگیری از تکرار واقعه تلخ مشروطه، مشورت با روحانیون و طبقه تحصیل کرده و دانشگاهی مشهور به تقوا و متعهد به جمهوری اسلامی را به مردم توصیه کرده‌اند.

۳ - مراقبت در مقابل تبلیغات کاذب و عدم تأثیرپذیری از آن‌ها: دشمنان انقلاب و نظام اسلامی که در چهل سال گذشته همواره پایان انقلاب و شکست نظام را آرزو داشته و القا کرده اند، برای پیشبرد دشمنی خود از ابزار تبلیغی، رسانه‌ای و جنگ روانی استفاده فراوانی نموده و دست به تخطئه و فریب در شرایط و موقعیت‌های سرنوشت ساز زده‌اند. انتخابات یکی از موقعیت‌های سرنوشت سازی است که دشمن نیز تبلیغات کاذب، اقدامات رسانه‌ای و جنگ روانی خود را متمرکز و تشدید می‌کند. در چنین شرایطی دشمن برای کمک به جریان‌ات و اشخاص غرب گرا، نفوذی و واداده و تخریب جریان‌ات و چهره‌های انقلابی، جهادی و کارآمد از ابزار رسانه‌ای و تبلیغی خود سود می‌جوید که خنثی سازی آن به شناخت و تجربه نیاز دارد. در این راستا رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) می‌فرمایند: «در طول این چهل سال و اکنون مانند همیشه سیاست تبلیغی و رسانه‌ای دشمن و فعال ترین برنامه‌های آن، مایوس سازی مردم و حتی مسئولان و مدیران ما از آینده است. خبرهای دروغ، تحلیل‌های مغرضانه، وارونه نشان دادن واقعیت‌ها، پنهان کردن جلوه‌های امید بخش، بزرگ کردن عیوب کوچک و کوچک نشان دادن یا انکار محسنات بزرگ، برنامه‌های همیشگی هزاران رسانه صوتی و تصویری و اینترنتی دشمنان ملت ایران است و البته دنباله‌های آنان در داخل کشور نیز قابل مشاهده‌اند که با استفاده از آزادی‌ها در خدمت دشمن حرکت می‌کنند.» (بیانیه گام دوم انقلاب)

آسیب‌های انتخابات

انتخابات که متأثر از تصمیم و رفتار انسانی است، همچون سایر عرصه‌های اقدام و عمل انسانی در معرض آسیب‌هایی قرار می‌گیرد. اما از آنجا که آثار این آسیب‌ها در سرنوشت کشور اثرگذار است و بر رویکردها، کارکردها و عملکردهای نهادهای مجموعه‌های منتخب تأثیر می‌گذارد، توجه به آن برای اجتناب یا اصلاح اهمیت بسیار بالایی دارد. در این زمینه موارد متعددی قابل احصا و بررسی هستند، اما در این مجال تنها به برخی آسیب‌ها در فرایند انتخاب و رأی دهی اشاره می‌شود که البته بیشترین تأثیر منفی را بر عملکرد مجلس شورای اسلامی دارد:

۱- رأی بر اساس رویکرد انفعالی

شرکت در انتخابات و رأی دادن همچون سایر اقدامات که مستلزم انگیزه، شناخت و تحرک برای اثربخش بودن نتیجه است، نیازمند توجه، صرف وقت و انرژی و کسب آگاهی برای شور بخشیدن به اصل مشارکت و رأیی آگاهانه و هوشمندانه برای تشکیل مجلسی کارآمد و انقلابی است. مجلسی که بتواند در عین حفظ آرمان‌ها و ارزش‌های دینی و ملی، پاسخگوی مشکلات و نیازهای اساسی کشور و مردم نیز باشد. با این وجود، برخی افراد با رویکردی منفعلانه در انتخابات ظاهر می‌شوند که:

- ۱-۱- نسبت به شناخت جریان‌ات سیاسی و نامزدهای انتخاباتی بی‌تفاوتند.
 - ۱-۲- هیچ تلاشی برای ترغیب اطرافیان و دوستان برای شرکت در انتخابات به خرج نمی‌دهند.
 - ۱-۳- در پاسخگویی به سؤال و نیاز اطرافیان به شناخت نامزدها و آگاهی از ملاک‌ها و شاخص‌ها ناتوانند.
 - ۱-۴- در انتخاب نامزدها، تابع فضا و جو غالب بوده و با دنباله روی از دیگران رأی می‌دهند.
 - ۱-۵- نسبت به نتیجه و تأثیر رأی توجهی نداشته و خروجی انتخابات برای شان علی‌السویه است.
- حال آنکه در مقابل این رویکرد، برخی عناصر فعال حزبی و خطرناک‌تر از آنان، عناصر مسئله‌دار و مخالف نظام که به دنبال نفوذ پارلمانی و استفاده از جایگاه مجلس برای اهداف سیاسی خاص هستند، فضا را به دست گرفته و با استفاده از رویکرد انفعالی برخی عناصر مدعی تدین و تقدس، اهداف خود را محقق می‌سازند.

۲- رأی بر اساس رویکرد احساسی

در حالی که انتخابات محل رفتاری سنجیده و عقلانی است که امکان انتخاب گزینه‌ای شایسته‌تر از میان نامزدها و در عین حال با توجه به واقعیت‌های موجود را فراهم می‌سازد، اما برخی افراد و گروه‌ها رویکردی احساسی به آن داشته و هزینه‌های بیهوده‌ای را بر کشور تحمیل می‌نمایند. ویژگی‌های رویکرد

احساسی عبارتند از:

- ۱-۲- اصلی و فرعی نکردن مسائل سیاسی- انتخاباتی؛
- ۲-۲- اتخاذ معیارهای حداکثری و طرد نامزدها با تلقی هرگونه ضعف احتمالی؛
- ۳-۲- عدم توجه به منطق رأی و رأی آوری در انتخابات؛
- ۴-۲- تأثیرپذیری از علائق نسبت به شخصیت‌های سیاسی خاص و مبنا قرار دادن عواطف در میدان سیاست؛
- ۵-۲- بی توجهی به پیامدهای عبور از منطق رأی و رأی آوری با تلقی ادای تکلیف و تکلیف گرایی.

موارد فوق موجب می‌شود صرفاً احساسات فرد (با توجیه انقلابی و تکلیف گرایانه) بر او غلبه کرده و در نتیجه دست به انتخاب هایی می‌زند که معمولاً پشیمانی را هم به دنبال دارد.

تغییر قانون انتخابات و افزایش سن رأی دهندگان از ۱۵ به ۱۸ سال در راستای مدیریت این رویکرد به حساب می‌آید. اما متأسفانه ضعف بصیرت نافذ، نگاه‌های قشری و حاکمیت عواطف و علقه‌های سیاسی موجب می‌شود این رویکرد در انتخابات تأثیرات منفی گذاشته و گاه بازیگران حرفه‌ای با ایجاد دوگانه‌های کاذب از آن برای اهداف انتخاباتی سوءاستفاده کنند. دوقطبی‌های سیاسی در آستانه انتخابات برای مصادره این رویکرد است که نمونه آن دوقطبی‌های «جنگ- صلح» و «محدودیت- آزادی» است.

۳- رأی بر اساس رویکرد قومی، قبیله‌ای و فامیلی

در حالی که به برکت انقلاب اسلامی امکان شرکت و تأثیرگذاری در قدرت و حاکمیت برای مردم فراهم آمده تا با انتخاب آگاهانه و هوشمندانه به کارایی بیشتر نهادهای حاکمیتی منجر شود، متأسفانه یکی از آسیب‌های انتخابات مجلس شورای اسلامی در مناطق قبیله‌ای و عشیره‌ای، حاکمیت رویکرد قبیله‌ای و فامیلی است که این ویژگی‌ها را دارد:

- ۱-۳- حاکمیت قوم‌مداری و خود برترپنداری قومیتی و نفی شایستگی‌های

دیگران

- ۲-۳- ترجیح وابستگی و انتساب قومی و قبیله‌ای بر صلاحیت‌ها و شایستگی‌های

نامزدها

این نگاه به مهم‌ترین و اساسی‌ترین معیار در گزینش و رأی دهی تبدیل می‌شود. در این مناطق عمدتاً روال کار بدین صورت است که افراد به جای مطالعه و بررسی دقیق نامزدهای نمایندگی مجلس شورای اسلامی، منتظر می‌مانند تا از طرف طایفه و قوم متبوع شان فرد یا افرادی معرفی شوند و البته در انتخاب این افراد هم نوعی اجبار و الزام وجود دارد.

در این شرایط عملاً تجربه، تخصص، دلسوزی، ایمان و تعهد، ولایت‌مداری، صداقت و دست‌پاکی، انگیزه برای خدمت و مواردی از این دست قربانی‌گرایی‌های قومی، قبیله‌ای و خویشاوندی می‌شود. فرد در چنین حالتی به جای اندیشیدن به ملاک‌ها و معیارهای یک انتخاب صحیح و واقعی که قبلاً اشاره شد، عمدتاً به تأمین منافع قوم و قبیله خود می‌اندیشد. این رویکرد درست در نقطه مقابل شایسته‌سالاری و انتخاب اصلح قرار دارد و در صورت تداوم، انگیزه خدمت را در افراد شایسته از بین می‌برد. ضمن اینکه زمینه سوءاستفاده را برای احزاب و جریان‌های سیاسی فرصت طلب را هم فراهم می‌کند تا با سوءاستفاده از این رویکرد غلط آن را برای یارکشی در مجلس به کار گیرند.

چرا که در صورت تأیید نامزد متصل به یک جریان سیاسی از سوی بزرگان قوم و طایفه، وی با رأی بالایی پیروز انتخابات خواهد بود. این امر زمینه را برای چانه‌زنی‌های کاذب میان جناح‌های سیاسی و طوایف ساکن در مناطق مختلف فراهم کرده و انتخابات در این مناطق را از مسیر اصلی که همان اعتدالی نظام است خارج می‌سازد. از این رو، یکی از عوارض این رویکرد غلط، آسیب دیگری در رقابت‌های انتخاباتی، یعنی استفاده ابزاری جریان‌های سیاسی فرصت طلب از موضوع قومیت‌ها و حتی مذاهب است.

۴- رأی بر اساس رویکرد منفعت طلبانه و نگاه صرف به منافع مادی

در حالی که با انتخاب آگاهانه و هوشمندانه در انتخابات، ارتقای امنیت و منافع ملی را می‌توان تأمین کرد، اما گاهی نیل به منافع حقیر مادی موجب می‌شود تا این فرصت طلایی از بین رفته و میدان برای فرصت طلبان و سودجویان

فراهم آید. این رویکرد آسیبی، هم از سوی نامزدها و هم رأی دهندگان قابل تصور است. این رویکرد آسیبی موجب شده:

۱-۴- برخی از نامزدها در عین عدم شایستگی، برای تأمین منافع مادی خود را به آب و آتش زده و با صرف هزینه های سنگین، رسیدن به نمایندگی مجلس را دنبال نمایند.

۲-۴- برخی از مجموعه ها، گروه ها و افراد فرصت طلب برای تأمین منافع مادی با برخی از نامزدها زدوبند نموده و با صرف هزینه های سنگین، از آنان در رقابت های انتخاباتی حمایت کنند.

۳-۴- برخی از رأی دهندگان با تصور دستیابی به منافع مادی، با فراموشی ارزش ها و آرمان های انقلابی، دینی و ملی، به نامزدهایی رأی دهند که فاقد شایستگی و صلاحیت لازم هستند.

۴-۴- فاجعه آمیزترین شکل این آسیب، خرید و فروش رأی به حساب می آید که در واقع نوعی خیانت به این حق و تکلیف سیاسی انقلابی و واگذاری میدان به فرصت طلبان و خبیثان در عرصه رقابت های انتخاباتی است.

نتیجه آرایبی که تنها بر اساس محاسبات و منافع مادی و نگاه صرف به آن به صندوق ها ریخته می شود، درست در نقطه مقابل نگرش به انتخابات به عنوان عاملی برای ارتقای امنیت ملی و کارآمدی نظام و اعتلا و پیشرفت کشور است. چنین نماینده ای در مجلس تنها به دنبال فرصت طلبی، کارچاق کنی و زدوبند است که نمونه های دریافت امتیاز شغلی برای بستگان، دریافت آپارتمان برای شخص خود و گرفتن امتیاز مجوز در قبال انصراف از تحقیق و تفحص یا انجام تأییدهای نابجا از سوی برخی نمایندگان از مصادیق آن است.

پیامدهای عدم دقت در انتخاب اصلح

شکر نعمت حق انتخاب به انجام آگاهانه، دقیق و منطقی آن است. در این صورت نتیجه رأی، ورود افراد شایسته، توانمند و دلسوز به مجلس و ارتقای سطح کارآمدی مجلس است که می‌تواند سایر قوا و دستگاه‌ها را نیز در مسیر کارایی، کارآمدی، انجام وظایف و خدمت به جامعه هدایت کند.

از این روی، توصیه رهبری نظام به رعایت دقت برای انتخاب افراد صالح و شایسته نمایندگی بوده است که در این صورت بیش از همه خود رأی دهندگان سود آن را خواهند برد. امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) چنین دقتی را انتظار داشته و مواهب آن را برای رأی دهندگان این گونه توصیف می‌فرماید:

«برادران عزیز، خواهران عزیز، فرزندان عزیز من، جوانان! هر چه انتخاب کنید برای خودتان انتخاب کرده‌اید. انتخاب خوب شما به خود شما برمی‌گردد؛ اگر انتخاب با غفلت انجام بدهید که انتخاب بدی از آب دربیاید و از کار دربیاید، بدی‌اش به شما برمی‌گردد؛ خاصیت کار این است. با اختیار و با اراده دارید یک اقدامی را انجام می‌دهید، سعی کنید کار را درست انجام بدهید. اگر درست و با دقت انجام دادید، دو فایده می‌برید: اولاً خدای متعال از شما راضی می‌شود که کار را درست انجام داده‌اید؛ ثانیاً نتیجه کار به احتمال زیاد نتیجه درست خواهد بود. اگر چنانچه کار را با ملاحظه و با دقت انجام بدهیم، ممکن هم هست یک وقتی نتیجه خوب از آب درنیاید اما آن اجر اولی وجود دارد؛ وقتی کار را شما با دقت و با بصیرت انجام دادید، خدای متعال از شما قبول می‌کند، ولو یک اشتباهی هم انسان در اثنا کرده باشد؛ اما اگر بی‌دقت انجام دادید، نه؛ خدای متعال هم ناراضی می‌شود، احتمال مصادف شدن با حق هم کم می‌شود. انتخاب که می‌خواهید بکنید، بشناسید و انتخاب کنید؛ بشناسید. به دین‌شان، به تعهدشان، به وفاداری‌شان به انقلاب، به ایستادگی‌شان در راه انقلاب، به عزم و اراده‌شان، به شجاعت‌شان و به مرعوب نشدن‌شان خاطر جمع بشوید، رأی بدهید؛ چه در انتخابات مجلس شورای اسلامی، چه در انتخابات مجلس خبرگان؛ فرقی نمی‌کند، هر دو مهم است، که من قبلاً درباره‌ی اهمیت هر دو صحبت کرده‌ام. آنجایی هم که نمی‌شناسید، نگویند من نمی‌شناسم پس رأی نمی‌دهم؛ نه، بروید سراغ کسانی که به دین آن‌ها، به تعهد آن‌ها و به بصیرت آن‌ها اطمینان دارید، از آن‌ها سؤال کنید؛ این راه علاج است. بنابراین، راه روشن است، هدف روشن است، وظیفه و تکلیف روشن است، کار هم بزرگ است. و وقتی انسان کار بزرگ را و کار خدایی را درست انجام داد ان تنصروا الله - ينصركم؛ وقتی شما، در راه نصرت الهی قدم زدید، خدای متعال قطعاً شما را نصرت خواهد کرد. در آن صورت، نتیجه انتخابات نتیجه‌ای خواهد

بود که ان شاءالله به نفع کشور است هرچه باشد.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۴/۱۲/۵)

عواملی که موجب می‌شود رأی دهنده دقت لازم برای انتخاب نامزدها را نداشته باشد، می‌توان در موارد زیر جست‌وجو کرد:

- ۱- ناآگاهی و شناخت از اهمیت رأی و نتایج آن؛
- ۲- نداشتن شناخت از اهمیت و جایگاه مجلس شورای اسلامی؛
- ۳- بی‌توجهی به الزامات استفاده از حق رأی و یا ناآگاهی به ارزش رأی در سرنوشت آینده؛
- ۴- بی‌حوصلگی و مایه نگذاشتن برای انتخابات.

حال آنکه انتخابات به مثابه «شب قدر» است که می‌تواند مقدرات کشور و نظام را برای چهار سال متوالی (در انتخابات مجلس شورای اسلامی) تعیین کند و چنانچه رأی دهنده دقت لازم را برای بکارگیری رأی به عنوان سرمایه‌ای گرانقدر در مسیر تعیین آینده کارآمدی و پیشرفت کشور به کار نگیرد، می‌توان پیامدهای زیر را متصور بود:

- ۱- ورود افراد ناصالح، ناشایسته و فرصت طلب به مجلس و شریک شدن در برخی از تخلفات و خیانت‌های آنان؛
- ۲- ادامه یا افزایش ناکارآمدی در مجلس و شریک شدن در ضعف‌ها، ناکارآمدی‌ها و وارد شدن آسیب‌ها به نظام و کشور؛
- ۳- احتمال ورود افراد نفوذی و مسئله دار به مجلس و شریک شدن در خیانت‌ها و جنایت‌های احتمالی آنان.

پیامدهای فوق می‌تواند تأثیر منفی در بعد روانی و قضاوت افکار عمومی نسبت به کارایی سیاست دینی و مردم سالاری دینی داشته و زبان مخالفان جمهوری اسلامی را علیه آن دراز کرده و به اعتبار نظام لطمه زند، اعتباری که محصول خون هزاران شهید و زحمات و مجاهدات فراوانی است که در عرصه‌های مختلف برای کسب آن هزینه شده است. بی‌دقتی در انتخاب و رأی به نوعی این زحمات را خنثی کرده و بی‌اعتنایی نسبت به ادای تکلیف و استفاده از این حق به صورت مؤثر در انتخابات به شمار می‌آید.

انتظار از خانواده بزرگ نیروهای مسلح برای ایفای نقش قانونی، ضابطه مند و فعال در انتخابات

خانواده بزرگ نیروهای مسلح با انتساب به فرماندهی معظم کل قوا از یکسو موظف به رعایت قوانین و ضوابط مرتبط با فعالیت‌های سیاسی بوده و از سوی دیگر به عنوان شهروندان نظام مقدس جمهوری اسلامی، دارای حق استفاده از رأی خود در انتخابات هستند. در واقع انتظار کلی از نیروهای مسلح این است که نسبت به تحقق راهبردهای انتخاباتی فرمانده معظم کل قوا یعنی مشارکت حداکثری، انتخاب هوشمندانه و آگاهانه، و افزایش کارایی و کارآمدی نظام کمک کرده و از سویی ضوابط و چارچوب‌های قانونی تعیین شده برای نیروهای مسلح را مراعات کنند. این ضوابط عبارتند از:

- ۱- عدم ورود به دسته بندی‌ها و جناح‌های سیاسی؛
- ۲- عدم استفاده از موقعیت، امکانات و اموال دولتی در اختیار برای تبلیغ له یا علیه نامزدهای انتخاباتی.

همچنین بخشی از نیروهای مسلح وظیفه تأمین امنیت انتخابات و حفظ ثبات و آرامش و امنیت عمومی کشور را برای برگزاری انتخابات برعهده دارند که انجام آن مستلزم رعایت ضوابط و قواعد مشخص و ابلاغی است. رعایت ضوابط و قوانین مشخص شده برای فعالیت‌های سیاسی نیروهای مسلح که امری لازم، مطاع و قطعی است، مغایرتی با مشارکت آگاهانه و مؤثر نیروهای مسلح نداشته و اتفاقاً همسو با رسالت و اهداف کلانی است که در رأس آن حفظ و ارتقای اقتدار و امنیت ملی قرار دارد. در شرایطی که دشمنان با به کارگیری تهدید ترکیبی و پیچیده به دنبال بی‌ثبات‌سازی و یا نفوذ و فشل‌سازی مجموعه‌ها و دستگاه‌های راهبردی نظام هستند، انتخابات با کارکردهای زیر می‌تواند در خنثی‌سازی راهبرد دشمن ایفای نقش کند:

۱- اثبات برخورداری نظام از پشتوانه مردمی و داشتن مقبولیت با مشارکت حداکثری مردم در انتخابات؛

۲- اثبات برخورداری نظام از اعتماد همه جناح‌ها و علایق سیاسی و امکان رقابت سیاسی درون آن؛

۳- اعتماد رأی‌دهندگان به امکان گردش قدرت و پاسداشت رأی آن‌ها توسط نظام؛

۴- امکان افزایش کارآمدی با گردش قدرت و تغییر افراد از طریق رأی در راستای حضور افراد شایسته و توانمند در قدرت؛

با توجه به موارد فوق، از خانواده بزرگ نیروهای مسلح انتظار می‌رود:

۱- تمامی آنان نه تنها در انتخابات شرکت داشته باشند، بلکه بستگان و اطرافیان را نیز تشویق و ترغیب به شرکت نمایند.

۲- با شناخت شرایط و اوضاع داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی و نیازها و مسائل اساسی کشور، معیارها و شاخص‌های مجلس و وکلای در تراز انقلاب را دقیق و عمیق بشناسند.

۳- حضور آنان کاملاً فعال و آگاهانه بوده و رأی خود را با شناخت و آگاهی انتخاب و توان آگاهی بخشی و بصیرت‌افزایی به سایرین را داشته باشند.

۴- در نگاه به انتخابات از منافع مادی حقیر و علقه‌های قومیتی و محلی عبور

کرده، مصالح نظام و منافع ملی و افزایش کارآمدی را مد نظر قرار دهند.
۵- از هرگونه گرایش و رفتار احساسی خودداری و به مصالح نظام و منافع ملی توجه کنند.

۶- در کلان‌شهرهایی که چندین کرسی مجلس به آن‌ها اختصاص می‌یابد، به تعداد کامل نمایندگان مورد نیاز رأی داده و از ارائه تعرفه با فهرست ناقص اجتناب کنند.

۷- از آنجا که متأسفانه در سالیان اخیر، دشمنان به دنبال سوءاستفاده از شرایط انتخاباتی برای اهداف شیطنت‌آمیز خود هستند، مجموعه نیروهای مسلح باید به حفظ فضای آرامش و امنیت کمک کنند.

برآورده شدن انتظارات فوق‌قبل از هر چیز در گرو آگاهی و بصیرت نافذ است که از طریق آن ضمن شناخت جریان‌های سیاسی و نامزدهای انتخاباتی، شاخص‌ها و معیارهای معطوف به صیانت از ارزش‌ها و آرمان‌های انقلابی و در همان حال، نیازها و مسائل اساسی مردم و کشور معلوم شود تا امکان انتخاب و تعیین رأی دقیق، آگاهانه و مؤثر برای کارآمدی، استحکام، اقتدار و امنیت کشور فراهم شود. یک عامل اساسی در چنین فرایندی توجه به آثار شرکت در انتخابات و رأی آگاهانه است که موجب انگیزه حضور و دقت در رأی می‌شود. امام خمینی(ره) برای جلوگیری از انفعال نیروهای مؤمن و انقلابی و تقویت انگیزه و اهتمام آنان در انتخابات، سال‌ها قبل از آنکه نگاه ابزاری دشمنان انقلاب به انتخابات معلوم شود به صراحت هشدار دادند: «اگر مؤمنین کنار بروند، آن‌هایی که متعهد به اسلام هستند کنار بروند و این‌ها بیایند و قبضه کنند، مثل صدر مشروطه که رفتند کنار اشخاصی که متعهد بودند و قبضه کردند مشروطه را آن‌هایی که متعهد به اسلام نبودند، اسلام را به آنجا کشاندند که همه دیدید. اگر در صدر مشروطه علما آمده بودند در میدان، مؤمنین آمده بودند، روشنفکرهای متعهد آمده بودند و مسلمان‌های متعهد آمده بودند و قبضه کرده بودند مجلس را و نگذاشته بودند که دیگران بیایند مجلس را بگیرند، ما به این روزگار نمی‌رسیدیم، ما مملکت‌مان خراب نمی‌شد.» (صحیفه نور، ج ۱۲، ص ۷)